

**2011-njy ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap Türkmenistanyň
Gümrük kodeksi Türkmenistanyň 2010-njy ýylyň 25-nji
sentýabryndaky № 137-IV Kanuny esasynda güýjüni ýitirýär.**

**TÜRKMENISTANYŇ
GÜMRÜK KODEKSI**

Şu Kodeks gümrük işiniň hukuk, ykdysady we guramaçylyk esaslaryny kesgitleýär hem-de ol Türkmenistanyň ykdysady taýdan özygtyýarlylygyny we ykdysady howpsuzlygyny goramaga, graždanlaryň, hojalyk ýörediji subýektleriň hem-de döwlet organlarynyň gümrük işi barasyndaky hukuklaryny üpjün etmäge we borçlaryny berjaý etmäge gönükdirilendir.

**1 BÖLÜM
UMUMY DÜZGÜNLER**

1-nji madda. Gümrük syýasaty we gümrük işi

Türkmenistanda ýeke-täk gümrük syýasaty durmuşa geçirilýär.

Harytlary, transport serişdelerini Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirmegiň tertibi hem şertleri, gümrük töleglerini töletdirip almak, gümrük taýdan resmileşdirmek, gümrük kontrolygy hem-de gümrük syýasatyny ýöretmegiň beýleki serişdeleri gümrük işini ybarat edýär.

2-nji madda. Gümrük işi hakyndaky kanunlar

Gümrük işi hakyndaky kanunlar şu Kodeksden, Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlaryndan, şeýle hem gümrük işi barasynda Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasynyň kabul edýän normatiw aktlaryndan ybaratdyr.

3-nji madda. Türkmenistanyň gümrük territoriýasy we gümrük serhedi

Türkmenistanyň gümrük territoriýasy Türkmenistanyň territoriýasyndan, territorial we içerki suwlardan hem-de şolaryň üstündäki howa giňişliginden ybarat bolup. Türkmenistanyň gümrük territoriýasy Türkmenistanyň ykdysady zonasyna ýerleşen hem-de gümrük işi babatynda Türkmenistanyň aýratyn ýurisdiksiýasynda durýan adalaryň, desgalaryň we enjamlaryň territoriýasyny hem öz içine alýar.

Türkmenistanyň gümrük territoriýasynyň çäkleri Türkmenistanyň gümrük serhedi hasaplanýar.

4-nji madda. Şu Kodeksde ulanylýan esasy düşüňjeler

Şu Kodeksde ulanylýan düşüňjeler aşakdakylary aňladýar:

harytlar- graždanlaryň, kärhanalaryň, guramalaryň, şeýle hem daşary ykdysady aragatnaşygyň gaýry subýektleriniň eýeliginde durýan hem-de satyn almak-satmak, çalyşmak, hakyna tutmak ýa-da başga bir ykdysady geleşik etmek predmeti hökmünde Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän zatlar;

transport serişdeleri - ýolagçylary we harytlary, halkara gatnawy boýunça gatnatmak-daşamak üçin ulanylýan her bir serişde, şol sanda hem konteýnerler hem-de beýleki transport enjamlary;

zatlar -Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän her bir zat, şeýle hem graždanlaryň şahsy ulanýan zatlary, şol sanda hususy ulanylýan transport serişdeleri;

walýuta we gymmatlyklar - Türkmenistanyň territoriýasynda dolanyşykda bolup, Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän pul, daşary ýurt walýutasy, Türkmenistanyň kanunçylyk aktlarynda sanawy kesgitlenýän gaýry walýuta gymmatlyklary we beýleki gymmatlyklar;

miras galdyrylan emläk - daşary ýurtda ýa-da Türkmenistanda ýüze çykan mirasyň düzümine girýän hem Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän zatlar;

halkara, daşary ýurt guramalarynyň we wekilhanalarynyň emlägi - daşary ýurt döwletleriniň diplomatik we konsullyk wekilhanalarynyň, şeýle hem Türkmenistanyň territoriýasyndaky şolaryň ýanyndaky halkara guramalarynyň we daşary döwlet wekilhanalarynyň resmi ýagdaýlarda ýa-da gullukda peýdalanmalary üçin niýetlenilip, Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän emläk;

predmetler - Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän islendik predmetler;

gümrük kontrolygynyň zonasy - Türkmenistanyň gümrük territoriýasynyň aýrylmaz bir bölegi bolup, onda harytlar we başga zatlar diňe Türkmenistanyň gümrük organlarynyň ygtyýar bermegi esasynda we şolaryň kontrolygy astynda geçirilýär. Gümrük kontrolygy zonasynyň araçäklerini gümrük edaralary araçäk kontrolygy organlary bilen ylalaşyp belleýärler;

gümrük taýdan resmileşdirmek - harytlary we transport serişdelerini belli bir gümrük düzgüninde ýerleşdirmek hem-de şu Kodeksiň talaplaryna we düzgünlerine laýyklykda şol düzgüniň hereketini tamamlamak çäresi (prosedurasy);

gümrük kontrolygy - Türkmenistanyň kanunlarynyň we Türkmenistanyň gatnaşýan halkara şertnamalarynyň berjaý edilmegini üpjün etmek üçin hem-de Türkmenistanyň gümrük organlarynyň üstüne şolaryň ýerine ýetirilişine gözegçilik etmek borjy ýüklenen bolsa, şeýle gözegçilik etmek maksady bilen, Türkmenistanyň gümrük organlarynyň amala aşyran çäreleriniň bütin jemi;

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirmek -harytlaryň ýa-da başga zatlaryň Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna islendik usul bilen, şol sanda hem truboprowod transportynyň we elektrik toguny geçiriji liniýalaryň ulanylmagy bilen getirilmegi, şol territoriýadan äkidilmegi ýa-da Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden tranzit (üstaşyr) geçirilmegi;

Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýbermek - harytlaryň we başga zatlaryň gümrük organyna berlen zaýawkada görkezilen maksatlar üçin Türkmenistanyň gümrük territoriýasynda ýa-da onuň çäklerinden daşarda ulanylmagy üçin geçirmäge gümrük organlarynyň rugsat bermegi;

erkin çemeleşmek - Türkmenistanyň gümrük territoriýasynda ýa-da onuň çäklerinden daşarda Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilen harytlara we başga zatlara şu Kodeksde bellenen tertipde gümrük kontrolygy edilmezden erk edilmegi;

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna wagtlaýyn getirmek we Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan wagtlaýyn äkitmek - Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna harytlaryň we başga zatlaryň şol territoriýadan yzyna äkitmek şerti bilen getirilmegi hem-de Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan harytlaryň we başga zatlaryň şol territoriýa yzyna getirmek şerti bilen äkidilmegi;

Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr (tranzit) geçirmek- harytlaryň Türkmenistanyň Döwlet serhediniň iki nokadynyň arasynda Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden gümrük kontrolygy astynda geçirilmegi;

Türkmenistanyň gümrük organlary- Türkmenistanyň islendik derejedäki gümrük organlary;

taraplar - Türkmenistanyň we daşary ýurt döwletleriniň kärhanalary, birleşikleri, edaralary hem-de beýleki guramalary, fiziki taraplar, şeýle hem Türkmenistanyň we daşary ýurt döwletleriniň ýuridiki hem fiziki taraplary gatnaşýan bilelikdäki kärhanalar;

deklarant - Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlar we başga zatlar hakynda maglumat berýän ýuridiki we fiziki taraplar;

zat daşajy - harydy hakykat ýüzünde geçirýän ýa-da ulag serişdesiniň ulanylyşyna jogapkär bolan adam.

II BÖLÜM GÜMRÜK IŞINE ÝOLBAŞÇYLYK ETMEK.

TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANLARY WE OLARYŇ ESASY WEZIPELERI

5-nji madda. Gümrük işine ýolbaşçylyk etmek

Gümrük işine Türkmenistanyň Ministrler kabineti umumy ýolbaşçylyk edýär. Türkmenistanda gümrük işine gös-göni ýolbaşçylyk edýän organ Türkmenistanyň D öwlet gümrükhanasydyr.

6-njy madda. Türkmenistanyň gümrük organlary

Gümrük işini Türkmenistanyň birbitewi sistemasyny ybarat edýän gümrük organlary gös-göni amala aşyrýarlar, şol sistema bolsa aşakdakylar girýär:

Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy;
gümrükhanalar;
gümrük postlary;
gümrük goýberiş punktlary, rugsathanalary we Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan döredilen beýleki struktura bölümleri.

7-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň esasy wezipeleri we borçlary

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň esasy wezipeleri we borçlary aşakdakylardan ybaratdyr:

gümrük işi hakyndaky kanunçylyk aktlarynyň berjaý edilmegini üpjün etmek;
özleriniň ygtyýarlarynyň çäklerinde Türkmenistanyň ykdysady howpsuzlygyny goramagy üpjün etmek;

gümrük-tarif mehanizmini işläp taýýarlamak we ulanmak, harytlary we başga zatlary getirmäge we äkitmäge rugsat beriş sistemasynyň berjaý edilişine kontrollyk etmek, gümrük pajyny, salgytlary we gümrük ýygymlaryny töledip almak;

gümrük kontrollygyny amala aşyrmak we ony resmileşdirmek, harytlaryň, başga zatlaryň we ýolagçylaryň Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden çalt geçirilmegine ýardam edýän şertleri döretmek;

kontrabanda garşy hem-de gümrük kadalarynyň beýleki bozulmalaryna garşy şu Kodeksde we beýleki kanunçylyk aktlarynda bellenen tertipde çäre görmek, şol meseleler boýunça baglaşylan ylalaşyklara laýyklykda beýleki döwletleriň gümrük organlary bilen hyzmatdaşlyk etmek;

getirilýän harytlary alyjylaryň bähbidini goramaga gönükdirilen çäreleri durmuşa geçirmek;

gümrük işine degişli meseleler baradaky halkara hyzmatdaşlygyna Türkmenistanyň gatnaşmagyny üpjün etmek;

gümrük organlarynyň işi hakyndaky hasabatlary we esasy statistiki maglumatlary Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen tertipde bermek;

döwlet organlaryny, kärhanalaryny, guramalaryny hem-de graždanlary gümrük meseleleri baradaky maglumat bilen üpjün etmek;

gümrük işine degişli meseleler barada specialistleri taýýarlamak, olaryň hünärini artdyrmak;

Türkmenistanyň hukuk goraýjy organlary hem-de Serhet goşunlary bilen hyzmatdaşlyk etmek;

Türkmenistanyň gümrük işine degişli bolan halkara borçnamalaryny ýerine ýetirmek.

III BÖLÜM

TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANLARYNYŇ WEZİPELI ADAMLARY. TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANLARYNYŇ IŞGÄRLERINI HUKUK TAÝDAN GORAMAK

8-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlaryna bildirilýän talaplar

Türkmenistanyň gümrük organlarynda gulluk etmäge meýletin şertnama esasynda Türkmenistanyň graždanlary kabul edilýär, özem olaryň öz wezipelerine laýyk gelýändigini attestasion komissiýa tarapyndan ykrar edilen bolmalydyr.

Türkmenistanyň graždanlary gümrük organlaryna gulluk etmäge girenlerinde, olar Türkmenistana wepalydyklary barada kasam kabul edýärler. Kasamyň teksti Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanýar. Kasam kabul etmegiň tertibi Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan kesgitlenýär.

Gümrük organlarynyň wezipeli adamlary üçin personal atlar belleniýär. Gümrük organlarynyň personal atlary hakyndaky Düzgünnama Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan tassyklanylýar.

Gümrük organlarynyň wezipeli adamlary gulluk borçlaryny ýerine ýetirenlerinde degişli suratda tapawutlandyryş nyşanly formalý lybas geýýärler, onuň nusgasyny Türkmenistanyň Ministrler kabineti belleýär, lybasy geýmegiň tertibini bolsa Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy belleýär.

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň hukuklary we borçlary şu Kanun bilen hem-de Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlary bilen hem-de Düzgün-nyzam ustawy bilen kesgitlenýär.

Etmüş edip, sud edilen adamlar gümrük organlaryna gulluk etmäge kabul edilip bilinmez.

Gümrük organlarynda gulluk etmegiň daşyndan kärhanalarda işlemäge, şeýle hem daşary ykdysady iş bilen baglanyşykly bolan telekeçilik bilen meşgullanmaga rugsat edilmeýär.

(1995-nji ýylyň 15-nji iýunyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1995 ý., № 2, 17-nji madda)

9-njy madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlaryny hukuk taýdan goramak

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlary özleriniň gulluk borçlaryny ýerine ýetirenlerinde olar döwlet häkimýetiniň wekilleri hasaplanýarlar we döwletiň goragy astynda durýarlar.

Gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň kanuny talaplary graždanlaryň hem-de wezipeli adamlaryň ýerine ýetirmegi üçin hökmanydyr.

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlary öz üstlerine ýüklenen borçlary ýerine ýetirýän mahalynda diňe kanuny gollanýarlar, kanunyň çäklerinde hereket edýärler hem-de diňe özleriniň gös-göni naçalniklerine boýun egýärler. Ygtyýarly edilen adamlardan бага hiç kimiň Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärleriniň alyp barýan kanuny işine gatýşmaga haky ýokdur.

10-njy madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň ýörite serişdeleri we ýaragy saklamagy, ýanynda götermegi hem-de ulanmagy

Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan kesgitlenýän, Türkmenistanyň gümrük organlarynyň aýry-aýry kategoriýaly wezipeli adamlaryna kanunlar tarapyndan bellenen tertipde ýörite serişdeleri we ýaragy saklamaga, ýanynda götermäge hem-de ulanmaga hukuk berilýär.

Türkmenistanyň gümrük organlarynda ulanylýan ýörite serişdeleriň, ýaragy we ok-därileriň görnüşleriniň sanawy Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan kesgitlenýär.

11-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärlerini hukuk taýdan goramak

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärleri kanunyň goragy astynda durýarlar. Gümrük organlarynyň işgärleriniň we olaryň maşgala agzalarynyň janyny, saglygyny, ar-namysyny, mertebesini, emlägini jenaýatçylykly hyýanatçylyklardan hem-de kada-kanuna ters gelyän gaýry hereketlerden goramak kanun arkaly kepillendirilýär.

Türkmenistanyň gümrük organynyň işgäriniň kanuny buýrugyna ýa-da talabyna boýun egilmezligi, gümrük organynyň işgäri öz gulluk borçlaryny ýerine ýetirýän mahalynda onuň göwnüne degilmegi ýa-da oňa haýbat atylmagy Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda jogapkärçilik çekilmegine eltýär.

12-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgarlerine garşy gönükdirilip edilen düzgün bozmalar hakyndaky işleri ýöretmek

Şu Kodeksiň 11-nji maddasynyň ikinji abzasynda görkezilen düzgün bozmalar, ýagny Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärlerine garşy gönükdirilip edilen düzgün bozmalar hakyndaky işlere Türkmenistanyň gümrük organyň wezipeli adamynyň düzen protokoly esasynda Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda sud tarapyndan ýa-da administratiw we ýerine ýetirijilik iş ýörediş sudýasy tarapyndan seredilýär.

IV BÖLÜM

TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANLARYNYŇ IŞGÄRLERINI SOSIAL TAÝDAN GORAMAK

13-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärlerini maddy we sosial taýdan üpjün etmek

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň personal ady bolan wezipeli adamlaryň iş haky wezipe aýlyklaryndan, olaryň personal ady üçin, köp ýyllap gulluk edenligi, daşary ýurt dillerini bilýänligi üçin tölenýän goşmaça hakdan (nadbawkalardan) ybaratdyr.

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň personal ady bolan wezipeli adamlaryna degişli gümrük organynyň iş alyp barýan regionynda gulluk şaýatnamasy esasynda ulagyň ähli görnüşinden (taksiden başga) mugt gatnamak hukugy berilýär.

14-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärlerini sosial taýdan goramak

Döwlet Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärleriniň sosial taýdan goralmagyny kepillendirýär.

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň işgärine hökmany döwlet strahowaniýesi degişli edilýär. Strahowaniýe etmegiň tertibini hem şertlerini Türkmenistanyň Ministrler kabineti belleýär.

Gümrük organynyň önümçilikde heläkçilik çeken işgärlerine ýetirilen zyýan üçin döwletiň maddy taýdan çekýän jogapkärçiligi Türkmenistanyň "Zähmeti goramak" hakyndaky Kanunyna laýyklykda kesgitlenilýär.

V bölüm

TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANLARYNYŇ WE OLARYŇ WEZIPELI ADAMLARYŇ JOGAPKÄRÇILIGI

15-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň jogapkärçiligi

Türkmenistanyň gümrük organlary özleriniň kada-kanuna ters gelýän kararlary, hereketleri ýa-da herekesizligi netijesinde, şeýle hem özleriniň wezipeli adamlarynyň we beýleki işgärleriniň öz gulluk ýa-da zähmet borçlaryny ýerine ýetirende kada-kanuna ters gelýän kararlary, hereketleri ýa-da herekesizligi netijesinde adamlara we olaryň emlägine ýetirilen zyýan ýa-da zeel üçin jogapkärçilik çekýärler.

Zyýanyň ýa-da zeleliň öwezi Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan tertipde tölenilýär.

16-njy madda. Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň we beýleki işgärleriň jogapkärçiligi

Kada-kanuna ters gelýän kararlar, hereketler ýa-da hereketsizlik üçin Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlary hem-de beýleki işgärleri Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda düzgün-nyzam, administratiw, jenaýat jogapkärçiligini ýa-da gaýry jogapkärçiligi çekýärler.

VI bölüm

HARYTLARY WE BAŞGA ZATLARY TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK SERHEDINIŇ ÜSTÜNDEN GEÇIRMEGIŇ TERTIBI

17-nji madda. Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden Türkmenistana getirmek we Türkmenistandan äkitmek hukugy

Hemme adamlara harytlary we başga zatlary Türkmenistana getirmekde hem-de Türkmenistandan äkitmekde, şol sanda hem şu Kodeksde görkezilen tertipde daşary ykdysady işi amala aşyrmakda deň hukuk berilýär

Şu Kodeksde we Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlarynda bellenen tertibe laýyklykda, gümrük serhediniň üstünden islendik haryt we başga zatlar,

ýagny Türkmenistanyň territoriýasyna getirmek we Türkmenistanyň territoriýasyndan äkitmek hem-de Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr (tranzit) geçirmek gadagan edilmedik harytlar we başga zatlar geçirilip bilner.

Harytlar we başga zatlar Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden gümrük kontrolygy astynda hem-de gümrük organynda degişli resmileşdirmek arkaly geçirilýär.

Harytlaryň we başga zatlaryň aýry-aýry görnüşleriniň Türkmenistanyň territoriýasyna getirilmegini we olaryň çäklerinden daşarky ýerlere äkidilmegini, şeýle hem Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr (tranzit) geçirilmegini Türkmenistanyň Ministrler kabineti gadagan edip ýa-da çäklendirip biler.

18-nji madda. Transport serişdelerini Türkmenistanyň gümrük serhetinden geçirmegiň tertibi

Transport serişdeleri (şol sanda hususy peýdalanylýan transport serişdeleri) Türkmenistanyň gümrük serhedini kesip geçenlerinde şol serhetdäki gümrük organlarynyň ýerleşýän yerinde goýberiş punktunda durup geçýärler.

Transport serişdeleriniň şeýle punktlarda durmaly wagtynyň dowamlygy gümrük kontrolygyny etmegiň we ony resmileşdirmegiň zyýanyna gysgaldylyp bilinmez.

Transport serişdeleri şeýle ýerlerden gümrük organlarynyň we Türkmenistanyň araçäk kontrolygy organyň rugsat bermegi esasynda ugradylýar.

19-njy madda. Walýutany, gymmatlyklary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirmegiň tertibi

Walýuta, gymmatlyklar Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden şu Kodeksde we Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk we normativ aktlarynda bellenen tertipde geçirilip (Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirilip we şol territoriýadan äkidilip) bilner.

20-nji madda. Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhetiniň üstünden üstaşyr (tranzit) geçirmegiň tertibi

Harytlar we başga zatlar Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda, şeýle hem Türkmenistanyň gatnaşýan döwletara ylalaşyklary esasynda Türkmenistanyň gümrük territoriýasynyň üstünden üstaşyr geçirilýär.

21-nji madda. Zatlary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirmegiň tertibi

Graždanlaryň Türkmenistana getirmek we Türkmenistandan äkitmek gadagan edilen ýa-da çäklendirilen, şeýle hem Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr geçirmek gadagan edilen zatlardan başga islendik zady Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden päsgelsiz geçirmäge haky bardyr.

Türkmenistanyň Ministrler kabineti zatlaryň aýry-aýry görnüşlerini Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirmek üçin mukdar we baha çäklendirmeleri, şeýle hem Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden şeýle zatlary geçirmek üçin gerek bolan esaslary belläp biler.

Şu maddanyň birinji we ikinjii böleginiň düzgünleri graždanlara degişli bolup, üstaşyr (tranzit) gatnaw serişdeleri arkaly Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden geçirilýän hem-de halkara aeroportynyň tranzit zonasynda durmaýan zatlar (el goşundaky we bagaždaky) barada hem ulanylýar.

VII BÖLÜM GÜMRÜK PAJY WE GÜMRÜK ÝYGMYLARY

22-nji madda. Harytlardan we başga zatlardan gümrük pajyny almak

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlardan we başga zatlardan gümrük paja Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda alynýar.

23-nji madda. Gümrük ýygymlary

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden ýany adamsyz äkidilän bagaž bilen, halkara poçta hat-habarlary arkaly ýa-da ýük bilen geçirilýän transport serişdeleriniň (şol sanda hem hususy peýdalanylýan transport serişdeleriniň), harytlaryň we miras galdyrylan emlägiň başga zatlarynyň, şeýle hem zatlaryň gümrük taýdan resmileşdirilendigi üçin, şeýle hem harytlaryň we başga zatlaryň gümrük organynda saklamaga kabul edilenligi üçin, gümrük organynyň ýerleşýän ýerinden başga ýerde ýa-da onuň üçin bellenen iş wagtyndan başga wagtda olaryň gümrük taýdan resmileşdirilenligi üçin gümrük ýygymlary alynýar. Gümrük ýygymlarynyň möçberini Türkmenistanyň Ministrler kabineti belleýär. Gümrük ýygymlaryny almagyň tertibini Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy kesgitleýär.

24-nji madda. Gümrük töleglerini hasaplamak üçin esaslar

Harytlaryň we başga zatlaryň gümrük gymmaty gümrük tölegleriniň hasaplamak üçin esas bolup hyzmat edýär.

25-nji madda. Gümrük töleglerini töleýjiler

Gümrük töleglerini deklarant töleýär.

Eger harytlary we başga zatlary geçirýän adam deklarant däl bolsa, onda şol adam gümrük tölegleriniň tölenilmegi üçin deklarant bilen şarik jogapkärçilik çekýär.

Harytlar we başga zatlar Türkmenistanyň gümrük serhedinden bikanun geçirilende gümrük tölegleriniň tölenilmegi üçin şarik jogapkärçiligi şol harytlary we başga zatlary bikanun geçirýän adamlar, şolaryň bikanun geçirilmegine gatnaşýan adamlar (eger olar şolaryň bikanun geçirilmegi hakynda bilen bolsalar ýa-da bilmeli bolan bolsalar) çekýärler, harytlar we başga zatlar getirilende bolsa şol bikanun getirilen harytlary we başga zatlary öz eýeçiline alan-eýelik etmäge alan adamlar (eger olar şolary öz eýeçiligine alan-eýelik etmäge alan pursatynda şolaryň bikanun getirilendigini bilen bolsalar ýa-da bilmeli bolan bolsalar) çekýärler.

26-njy madda. Gümrük töleglerini tölemegiň möhletleri

Gümrük tölegleri gümrük deklarasiýasynyň kabul edilmeginden ozal ýa-da kabul edilen pursatynda töleniýär.

Eger gümrük deklarasiýasy bellenen möhletde berilmedik bolsa, onda gümrük töleglerini tölemegiň möhleti gümrük deklarasiýasyny bermegiň möhletiniň geçen gününden beýläk hasaplanylýar.

27-nji madda. Gümrük tölegleriň tölemegiň tertibi

Gümrük tölegleri Türkmenistanyň gümrük organyna tölenilýär, halkara poçta hat-habarlary bilen iberilýän harytlar we başga zatlar üçin bolsa aragatnaşyk kärhanasyna tölenilýär, aragatnaşyk kärhanasy bolsa şol görkezilen tölegleri Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasynyň Türkmenistanyň aragatnaşyk ministrligi bilen bilelikde kesgitleýän tertibinde Türkmenistanyň gümrük organlarynyň sçýotlaryna geçirýär.

28-nji madda. Gümrük töleglerini tölemegi gaýra süýşürmek we olary böleklere bölüp tölemek

Aýratyn halatlarda töleg töleýjä gümrük tölegleriň tölemegi gaýra süýşürüp ýa-da olary böleklere bölüp tölemek ygtyýary berlip bilner.

Gümrük töleglerini tölemegi gaýra süýşürmegiň ýa-da olary böleklere bölüp tölemegiň möhleti bir aýdan artyk bolup bilmez.

Gümrük tölegleriň tölemegiň gaýra süýşürmek ýa-da böleklere bölüp tölemek ygtyýary berlende Türkmenistanyň Merkezi banky tarapyndan bellenen stawkalar boýunça prosentler töledilip alynýar.

Gümrük tölegleriniň tölenmegini gaýra süýşürmäge ýa-da olary böleklere bölüp tölmäge ygtyýar bermek hakyndaky karary Türkmenistanyň gümrük taýdan resmileşdirmek işini geçirýän gümrük organy kabul edýär.

29-nji madda. Gümrük tölegleriniň tölenmegini üpjün etmek

Gümrük tölegleriniň tölenmegi bankyň kepil geçmegi bilen ýa-da harytlaryň we başga zatlaryň girew goýulmagy bilen üpjün edilip bilner.

Girew goýlanda şol girew goýlan harytlar we başga zatlar, eger Türkmenistanyň gümrük organy başga hili karar kabul etmese, girew goýujyda galýar.

Girew goýujynyň Türkmenistanyň gümrük organynda razylyk alman, şol girew goýlan zatlara ygtyýar etmäge haky ýokdur.

Girew Türkmenistanyň "Girew hakyndaky" Kanunynda kesgitlenilen tertipde resmileşdirilýär.

30-njy madda. Gümrük töleglerini töletdirip almak

Tölenilmedik gümrük tölegleri Türkmenistanyň gümrük organy tarapyndan Türkmenistanyň Graždan kodeksine laýyklykda töletdirilip alynýar.

Berginiň dowam edýän wagty üçin penýa töletdirilip alynýar, onuň möçberini bolsa Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy Türkmenistanyň Ykdysadyýet we maliýe ministrligi bilen ylalaşyp belleýär.

Gümrük töleglerini tölemekden boýun gaçyryljak bolnup synanyşylanda Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy Türkmenistanyň gümrük organynyň ýazyp beren tekliptomasy esasynda şol tölegiň hakyky tölenen pursatyna çenli töleg töleýjiniň şýotlary boýunça operasiýa geçirmegi togtatmak hakynda banklar üçin hökmany bolan karar kabul etmäge haklydyr.

31-nji madda. Artyk tölenen ýa-da töletdirilip alnan gümrük töleglerini gaýtaryp bermek

Gümrük tölegleri näçe manat artyk tölenen ýa-da töletdirilip alnan bolsa, şol pul ygtyýarly edilen adamyň talap etmegine görä, şol tölegleriň tölenen ýa-da

töletdirilip alnan pursatyndan beýläk bir ýylyň dowamynda yzyna gaýtarylyp berilmelidir.

Gümrük tölegi gaýtarylyp berlende prosent tölenilmeýär.

Artyk tölenen ýa-da töletdirilip alnan gümrük töleglerini gaýtaryp bermegiň tertibini Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy Türkmenistanyň Ykdysadyýet we maliýe ministrligi bilen ylalaşyp kesgitleýär.

VIII bölüm TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK SERHEDINDEN GOÝBERMEGIŇ TERTIBI

32-nji madda. Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýbermek tertibiniň umumy düzgünleri

Harytlaryň we başga zatlaryň Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberilmegine gümrük organlarynyň rugsat bermegi esasynda şu aşakdakylar üçin ýol berilýär:

Türkmenistanyň gümrük territoriýasynda ýa-da onuň çäklerinden daşarda erkin çemeleşilmeği üçin;

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna wagtlaýyn getirmek ýa-da onuň çäklerinden daşarky ýerlere wagtlaýyn äkitmek maksady bilen;

Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr (tranzit) geçirmek üçin.

Harytlar we başga zatlar gümrük kontrolygy tamamlanandan soň, Türkmenistanyň gümrük serhedinden rugsatnamada näçe möçberde görkezilen bolsa, şol möçberde goýberilýär.

Gümrük ýeňillikleri berlen harytlar we başga zatlar diňe şol ýeňillikleriň niýetlenilen maksatlary üçin ulanylyp bilner. Olaryň başga maksatlar üçin ulanylmagyna diňe degişli gümrük rugsatnamasy resmileşdirilenden soň berilýär.

Türkmenistanyň gümrük serhedinden şu aşakdaky harytlary we başga zatlary goýbermäge rugsat berilmeýär:

Türkmenistana getirmek, Türkmenistandan äkitmek, şeýle hem Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr daşamak gadagan edilen; gümrük kontrolygyndan geçirilmedik;

Şu Kodeksde we Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlarynda bellenen tertip berjaý edilmezden, Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberiljek bolunýan harytlar we başga zatlar.

33-nji madda. Erkin çemeleşmek üçin göz önünde tutulan harytlara we başga zatlara rugsat bermek

Erkin çemeleşmek üçin göz önünde tutulyp, Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirilýän harytlara hem-de başga zatlara aşakdaky halatlarda rugsat berilýär:

eger olaryň Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan äkidilmegi üçin şu Kodeksde we Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlaryna laýyklykda gümrük pajy (kontraktlar boýunça eksport üçin erkin çalşylyan walýutada salynýan salgyt) hem-de gümrük ýygymlary tölenen bolsa;

eger olary Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirmek üçin ýa-da Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan äkitmek üçin, gümrük organyna Türkmenistanyň kanunçylyk aktlarynda göz önünde tutulan esasnamalar berlen bolsa.

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilende gümrük pajy we gümrük ýygymlary alynýan harytlar hem-de başga zatlar aşakdaky halatda şol paç we ýygymlar tölenmezden, şolaryň erkin çemeleşilmegi üçin, Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberilip bilner: eger Türkmenistanyň kanunçylyk aktlaryna laýyklykda kärhanalara, guramalara we graždanlara banklaryň kepil geçmekleri ýa-da harytlaryň we başga zatlaryň girew goýulmagy esasynda gümrük pajyny we gümrük ýygymlaryny tölemegi gaýra süýşürmäge ýa-da olary böleklere bölüp tölemäge rugsat edilen bolsa.

Erkin çemeleşmek üçin göz önünde tutulan harytlar we başga zatlar aşakdaky halatlarda gümrük organyna görkezilip bilner:

Türkmenistanyň gümrük serhedi kesip geçiden pursatynda;

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna wagtlaýyn getirmek ýa-da onuň çäginden daşarky ýerlere wagtlaýyn äkitmek üçin göýberiş haty (propusk) alnandan soň;

hemişe gümrük kontrolygy astynda saklanýan döwründe.

34-nji madda. Harytlary we başga zatlary wagtlaýyn getirmäge we wagtlaýyn äkitmäge rugsat bermek

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna wagtlaýyn getirilýän we ondan wagtlaýyn äkidilýän harytlar hem-de başga zatlar üçin rugsat Türkmenistanyň gümrük serhedinden olaryň goýberilen gününden beýläk bir ýyldan artyk bolmadyk möhlete berilýär.

Kärhanalaryň, guramalaryň ýa-da graždanlaryň esaslandyryp ýazan arzasyna görä, şol rugsady beren gümrük organy şol möhleti uzaldyp biler.

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna wagtlaýyn getirilen harytlar we başga zatlar rugsatnamada bellenen möhletin çäklerinde şol territoriýadan äkidilmelidir ýa-da:

erkin çemeleşilmegi üçin gümrük organyna görkezilmelidir;

soňra döwletiň eýeçiligine öwürmek üçin gümrük organyna berilmelidir; gümrük organyna saklamak üçin berilmelidir; eger olar önüm we material hökmünde ulanylyp bilinmejek bolsa, gümrük kontrolygy astynda ýok edilmelidir.

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan wagtlaýyn äkidilen harytlar we başga zatlar rugsatnamada Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan wagtlaýyn äkidilen harytlar we başga zatlar rugsatnamada bellenen möhletiň çäklerinde Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirilmelidir ýa-da:

Türkmenistanyň gümrük territoriýasynyň çäklerinden daşarda erkin çemeleşmek üçin gümrük organyna görkezilmelidir:

olaryň Türkmenistanyň gümrük territoriýasynyň çäklerinden daşarda ýok bolup gidendigi ýa-da ýok edilendigi hakyndaky dokument görkezilmelidir (eger şeýle faktlar döwlet häkimiýet ýa-da dolandyryş organlary tarapyndan tassyklan bolsa).

IX bölüm GÜMRÜK KONTROLLYGY

35-nji madda. Gümrük kontrolygy hakyndaky umumy düzgünler

Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirmek kadalarynyň kärhanalar, guramalar we graždanlar tarapyndan berjaý edilmegini üpjün etmek maksady bilen, gümrük kontrolygy geçirilýär.

Gümrük kontrolygyny gümrük organlarynyň wezipeli adamlary geçirýärler, olar bu işi kontrolyk üçin zerur bolan dokumentleri barlamak, transport serişdelerini, harytlary we başga zatlary, adamlaryň ýanyny barlap görmek, Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän zatlary hasaba almak arkaly, şeýle hem Türkmenistanyň kanunlarynda göz önünde tutulan başga formalarda amala aşyrýarlar.

Gümrük kontrolygy geçirilende adamyň, haýwanlaryň jany we saglygy üçin, ösümlikleriň ýagdaýy üçin howply bolmadyk hem-de kärhanalara, guramalara we graždanlara zyýan getirmeýän tehniki serişdeler ulanylyp bilner.

Gümrük kontrolygyny geçirmegiň metodikasy Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan kesgitlenýär.

36-njy madda. Harytlaryň we başga zatlaryň gümrük kontrolygy astynda durýan döwri

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlar we başga zatlar aşakdaky halatlarda gümrük kontrolygy astynda durýar:

erkin çemeleşmek üçin Türkmenistanyň gümrük serhedine getirilende - getirilen pursatyndan Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberilýän wagtyna çenli;

erkin çemeleşmek üçin Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan äkidilende - gümrük organyna harytlaryň we başga zatlaryň hem-de gümrük kontrolygy üçin zerur bolan dokumentleriň görkezilen pursatyndan Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan äkidilýän wagtyna çenli;

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna wagtlaýyn getirilende - Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirilen pursatyndan Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan äkidilýän wagtyna çenli;

Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan wagtlaýyn äkidilende - gümrük organyna harytlaryň we başga zatlaryň hem-de gümrük kontrolygy üçin zerur bolan dokumentleriň görkezilen pursatyndan şol harytlar we başga zatlar yzyna getirilende Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberilýän wagtyna çenli;

Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr geçirilende - Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirilen pursatyndan Türkmenistanyň gümrük territoriýasyndan äkidilýän wagtyna çenli.

37-nji madda. Gümrük kontrolygy zony

Gümrük kontrolygy zony şu aşakdakylar ybarat edýär:

Türkmenistanyň ýanaşyk döwletler bilen Döwlet serhediniň boýy bilen uzalyp gidýän territoriýasy;

Türkmenistanyň Döwlet serhedindäki gümrük postlarynyň we goýberiş punktlarynyň territoriýasy;

Türkmenistanyň gümrük serhedindäki gümrük postlarynyň territoriýasy hem-de gümrükhana skladlarynyň territoriýasy;

harytlaryň we başga zatlaryň gümrük kontrolygy astynda saklanmagyny amala aşyrýan kärhanalaryň hem-de guramalaryň territoriýasy we jaýlary.

Gümrük kontrolygy zonyndan serhetleriň Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy araçäk kontrolygy organy bilen ylalaşyp belleýär.

Türkmenistanyň gümrük serhedindäki (şol sanda hem erkin telekeçiligiň ykdysady zonalarynyň serhedindäki) gümrük postlarynda hem-de gümrükhana skladlarynda gümrük organy gümrük kontrolygy zonyň özbaşdak belleýär.

Gümrük kontrolygy zonynda harytlaryň we başga zatlaryň geçirilmegine gümrük organy kontrolyk edýär.

38-nji madda. Gümrük üpjünçiligi belgileri

Gümrük kontrolygynyň edilmegine degişli bolan we Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberilmedik harytlaryň hem-de başga zatlaryň saklanýan transport serişdelerine, jaýlaryna, çemgymlaryň hem-de beýleki ýerlere gümrük organynyň wezipeli adamy plomba, möhür hem-de gaýry gümrük üpjünçiligi belgilerini goýup biler.

39-njy madda. Gümrük kontrolygy üçin zerur bolan dokumentler

Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirýän kärhanalar, guramalar we graždanlar hem-de Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden gidýänler gümrük organyna gümrük kontrolygy üçin zerur bolan dokumentleri görkezmäge borçludylar. Şeýle dokumentleriň sanawyny we olary görkezmegiň tertibini Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy kesgitleýär.

40-njy madda. Gümrük kontrolygyň çäreleri

Gümrük organy şu Kodeksde göz önünde tutulan halatlarda gümrük kontrolygynyň çärelerini görüp biler.

Gümrük kontrolygy çäreleriniň ulanylmazlygy kärhanalaryň, guramalaryň we graždanlaryň harytlary hem-de başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirmegiň tertibini berjaý etmek borjundan boşadylandygyny aňlatmaýar.

41-nji madda. Neşeli (narkotiki) serişdeleri we akyl-huşa täsir edýän maddalary gözegçilikli ibermek

Neşeli (narkotiki) serişdeleriň we akyl-huşa (psihika) täsir edýän maddalaryň, beýleki zatlaryň halkara möçberinde bikanun dolanyşyk edilmeginiň önüni almak hem-de şeýle dolanyşyga gatnaşýan adamlary ýüze çykarmak maksady bilen, Türkmenistanyň gümrük organlary her bir aýratyn halatda, daşary ýurt döwletleriniň gümrük organlary we başga ygtyýarly organlary bilen gepleşilen ylalaşyklaryna laýyklykda ýa-da Türkmenistanyň baglaşan halkara şertnamalary esasynda «gözegçilikli ibermek» usulyny («kontrolyk edilýän postawka» usulyny) ulanýarlar, munuň özi bikanun dolanyşyga girizilen neşeli serişdeleriň we akyl-huşa täsir edýän maddalaryň öz kontrolygy astynda Türkmenistana getirilmegine we Türkmenistandan äkidilmegine ýa-da Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr (tranzit) geçirilmegine ýol berilmegini aňladýar.

"Gözegçilikli ibermek" usulyny ulanmak hakyndaky karary Türkmenistanyň Milli howpsuzlyk ministrligi, Türkmenistanyň Neşelere garşy göreşmek baradaky döwlet gullugy we Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugy kabul edýär we bu barada olar Türkmenistanyň Baş prokuroryny habarly edýärler.

(2008-nji ýylyň 18-nji aprelindäki Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2008 ý., №___, -___-nji madda)

X bölüm GÜMRÜK BARLAGY

42-nji madda. Harytlaryň we başga zatlaryň gümrük barlagy

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden harytlaryň we başga zatlaryň geçirilişiniň kanunydygyny anyklamak, olary hasaba almak we olardan gümrük pajyny we gümrük ýygymlaryny almak maksady bilen, gümrük organynyň we serhet gullugy organynyň transport serişdelerini, harytlary we başga zatlary gümrük barlagyndan geçirmäge haky bardyr.

Harytlary we başga zatlary gümrük serhediniň üstünden geçirýän kärhananyň ýa-da guramanyň wekili, ýa-da olary saklap berýän graždanlar gümrük barlagyna gatnaşmaga borçludylar.

Gümrük organynyň we serhet gullugy organynyň wezipeli adamy gümrük barlagyny geçirende, üstaşyr (tranzit) gatnaw serişdeleri arkaly Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden geçýän we halkara aeroportynyň üstaşyr (tranzit) zonasyna ýören graždanlaryň el goşuny hem-de bagažyny açyp görmäge haklydyr.

Graždanlaryň zatlary diňe şol graždanlaryň ýa-da ygtyýarly edilen wekilleriniň gözüniň alnynda gümrük barlagyndan ýa-da aýratyn halatlarda gaýtadan barlagdan geçirilýär.

Graždanlaryň zatlary şol graždanlaryň ýa-da ygtyýarly edilen wekilleriniň ýok wagtynda gümrük barlagyndan şu aşakdaky halatlarda geçirilip bilinýär:

eger ýany adamsyz äkidilýän bagažda graždanlaryň, haýwanlaryň jany we saglygy üçin, ösümlikleriň ýagdaýy üçin howp döredýän ýa-da graždanlara, kärhanalara we guramalara maddy zyýan ýetirip biljek zatlar bar diýip güman etmäge esas bolsa;

eger graždan ýa-da ygtyýarly edilen wekilleri ýany adamsyz äkidilýän bagaždaky zatlaryň gelip gowşan gününden beýläk bir aýyň içinde gelmedik bolsalar;

eger zatlar halkara poçta hat-habarlary bilen iberilýän bolsa.

Zatlaryň gümrük barlagy geçirilende graždanlary ýa-da olaryň ygtyýarly edilen wekilleri bolmasa, bu iş şol zatlary daşamak ýa-da saklamak işini amala aşyrýan kärhanalaryň ýa-da guramalaryň wekilleriniň bolmagynda geçirilýär. Şu maddanyň başynjy böleginiň birinji we ikinji abzaslarynda görkezilen halatlarda akt düzülýär, aktyň formasyny bolsa Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy belleýär.

Şu aşakdakylaryň hususy bagažy we zatlary gümrük barlagyndan boşadylýar:

daşary ýurtlaryň döwlet baştutanlarynyň we olaryň wekilleriniň; Türkmenistanyň Prezidentiniň, Türkmenistanyň Mejlisiniň, Türkmenistanyň

Ministrler kabinetiniň çagyrmagy boýunça daşary ýurtlaryň Türkmenistana gelýän döwlet baştutanlarynyň we wekilleriniň hökümet we parlament delegasiýalarynyň agzalarynyň, ýokarda sanalyp geçilen adamlaryň maşgala agzalarynyň, şeýle hem şol delegasiýalaryň tehniki işgärleriniň;

halkara şertnamalaryna we döwletara ylalaşyklaryna laýyklykda diplomatik immunitete we artyk hukuklara eýe bolan adamlaryň hem-de şol adamlar bilen bile ýaşayan maşgala agzalarynyň;

halk wekilleriniň, Türkmenistanyň Mejlisiniň deputatlarynyň, şeýle hem Türkmenistanyň döwlet organlarynyň wezipeli adamlarynyň (bularyň sanawyny Türkmenistanyň Ministrler kabineti belleýär).

Eger adamlaryň hususy bagažynda şahsy peýdalanmak üçin ýa-da diplomatik wekilhanasynyň resmi peýdalanmagy üçin niýetlenmedik zatlar bar bolsa ýa-da Türkmenistana getirilmegi, ýa-da Türkmenistandan äkidilmegi Türkmenistanyň kanunçylyk aktlary arkaly gadagan edilen zatlar bar ýa-da äkidilmegi we getirilmegi karantin kadalary ýa ýörite kadalar esasynda düzgünleşdirilýän zatlar bar diýip güman etmek üçin düýpli esas bolmasa, onda şu maddanyň ýedinji böleginiň ikinji abzasynda görkezilen hususy bagaž we zatlar gümrük barlagyndan boşadylýar. Barlag geçirmek zerur bolan mahalynda, ol diňe şol görkezilen adamlaryň ýa-da olaryň ygtyýarly edilen wekilleriniň bolmagynda geçirilýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 47-nji madda)

43-nji madda. Adamyň özüni barlamak

Eger Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden gidýän, gümrük kontrolygy zonasynda ýa-da halkara aeroportynyň üstaşyr (tranzit) zonasynda ýören adamyň öz ýanynda kontrabanda zatlary ýa-da gümrük kadalaryny bozmagyň gös-göni obýektleri bolup durýan, ýa-da Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr geçirmek gadagan edilen beýleki zatlary ýaşyryar diýip güman etmäge ýeterlik esas bar bolsa, adamyň özüni barlamak işi gümrük kontrolygynyň aýratyn serişdesi hökmünde gümrük organynyň ýolbaşçysynyň ýa-da onuň ornuny tutýan wezipeli adamyň ýazmaça karary esasynda geçirilip bilner.

Graždanyň özi barlanyp başlanmaka, gümrük organynyň wezipeli adamyň şeýle barlag geçirilende onuň nähili hukuklarynyň we borçlarynyň bardygyny oňa düşündirmäge hem-de ýaşyrylýan zatlary meýletin bermegini teklipl etmäge borçludur.

Graždanyň özüni barlamak işi gümrük organynyň şoňa ygtyýarly edilen we özi barlanylýan bilen bir jynsdaky adam tarapyndan hem-de şol jynsdaky iki sany güwäniň gatnaşmagynda geçirilýär. Graždanyň özüni barlamak işi sanitariýa-gigiýena talaplaryna laýyk gelýän aýrybaşga otagda geçirilýär. Adamy barlamaga

gatnaşmaýan adamlaryň şol otaga barmak we barlagyň geçirilişine syn etmek mümkinçiligi mahrum edilýär.

Adamyň endamyny diňe medisina işgäri barlap biler.

Adamyň özüniň barlanylyşy hakynda Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan bellenen formada protokol düzülýär.

Protokola adamyň özüni barlamagy geçiren gümrük organynyň wezipeli adamy, barlanylan adamyň özi, güwäler, şeýle hem eger adamyň özüni barlamaga medisina işgäri gatnaşan bolsa, ol hem gol çekýärler. Özüni barlatdyran adamyň şol protokolda öz belligini ýazmaga haky bardyr. Şu Kodeksiň 42-nji maddasynyň ýedinji böleginde görkezilen adamlaryň özi barlanylmaýar.

44-nji madda. Harby korabllaryň, söweş we harby-transport howa gämileriniň hem-de harby tehnikanyň gümrük barlagyndan boşadylmagy

Harby-deňiz flotunyň Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçýän, doly suratda harby komanda bilen üpjün edilen harby korabllary we gämileri hem-de söweş howa gämileri gümrük barlagyndan geçirilmeýär. Eger Türkmenistanyň kanunçylyk aktlarynda başga hili göz önünde tutulmadyk bolsa, Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçýän gatyşyk komanda bilen üpjün edilen Harby-deňiz flotuny üpjün ediş gämileri, harby-transport howa gämileri we harby-operativ häsiýetindäki wezipeleri ýerine ýetirýän gaýry gämiler hem-de öz ýöreýşi bilen barýan harby-tehnika gümrük barlagyndan boşadylýar.

Şu maddanyň birinji boleginde görkezilen korabllaryň we gämileriň kapitanlary (komandirleri), şeýle hem harby tehnikanyň äkidilmegine özlери ýolbaşçylyk edýän harby bölümleriň komandirleri şu Kodeksiň hem-de gümrük işi hakyndaky kanunçylyk aktlarynyň normalarynyň berjaý edilmegi barada jogapkärçilik çekýärler.

Eger Türkmenistanyň gatnaşýan halkara şertnamalarynda we döwletara ylalaşyklarynda başga hili göz önünde tutulmadyk bolsa, Türkmenistana gelyän ýa-da daşary ýurda gidýän daşary ýurt harby korabllary, üpjünçilik gämileri, söweş we harby-transport howa gämileri, şeýle hem harby tehnika gümrük barlagyndan geçirilmeli däldir.

XI bölüm GÜMRÜK KONTROLLYGyny RESMILEŞDIRMEK

45-nji madda. Gümrük kontrolygyny resmileşdirmegiň tertibi

Harytlar we başga zatlar Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirilende, ol ýerden äkidilende ýa-da Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr

daşalanda gümrük organynyň wezipeli adamlary şol zatlaryň şeýle geçirilmegini gümrük organynda resmileşdirýärler.

Gümrük kontrolygy bilen baglanyşykly operasiýalary resmileşdirmegiň tertibi şu Kodeks bilen hem-de Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlary bilen kesgitlenýär.

46-njy madda. Gümrük kontrolygynyň resmileşdirilýän ýeri we wagty

Gümrük kontrolygy gümrük organynyň ýerleşýän ýerinde (araçäk kontrolygy organy bilen ylalaşyp) hem-de gümrük organy tarapyndan kesgitlenen iş wagtynda resmileşdirilýär.

Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirýän kärhanalaryň, guramalaryň we graždanlaryň haýyşyna görä, gümrük kontrolygy başga ýerde hemem başga wagtda resmileşdirilip bilner.

47-nji madda. Gümrük kontrolygynyň resmileşdirilýän dili

Gümrük kontrolygynyň dokumentlerini gümrük organy rus dilinde ýa-da inlis dilinde resmileşdirýär.

Kärhanalar, guramalar we graždanlar gümrük organyna döwlet dilinde, rus dilinde ýa inlis dilinde, şeýle hem gümrük hyzmatdaşlygy baradaky döwletara ylalaşyklarynda göz önünde tutulan dillerde ýazylan zerur maglumatlary berýärler.

48-nji madda. Harytlar we başga zatlar bilen geçirilýän ýük operasiýalary

Özleriniň ýüki Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirilýän kärhanalar, guramalar we graždanlar gümrük organynyň talap etmegine görä, harytlary hem-de başga zatlary barlagdan geçirmek üçin şert döretmäge, zerur bolan mahalynda bolsa, aşakdaky ýük operasiýalaryny geçirmäge borçludylar: harytlary we başga zatlary ýüklemek, düşürmek, gaýtadan ýüklemek, gabynyň zaýаланan ýerlerini düzetmek, gaby açmak, gaplamak ýa-da täzedan gaplamak, şeýle hem gümrük kontrolygy resmileşdirilmeli bolan harytlaryň hem-de başga zatlaryň bolup biläýjek jaýlary, sygymlary, ýa-da başga ýerleri açmak.

Şu maddanyň birinji böleginde görkezilen operasiýalar bilen baglanyşykly çykarylan çykdaýylar harytlary we başga zatlary Turkmenistanyň gümrük serhedinden geçýän kärhanalaryň, guramalaryň ýa-da graždanlaryň serişdeleriniň hasabyna tölenilýär.

Gümrük kontrolygynyň resmileşdirilmegi tamamlanan harytlary we başga zatlary ýüklemek, düşürmek, gaýtadan ýüklemek, gabynyň zaýаланan ýerlerini düzetmek, gabyň açmak, gaplamak ýa-da täzedan gaplamak, şeýle hem şol

harytlardaky we başga zatlardaky ýa-da olaryň gabyndaky birmeňzeş nyşanlary ýa-da belgileri üýtgetmek işi diňe gümrük organynyň ygtyýar bermegi bilen geçirilip bilner.

49-njy madda. Beýleki döwlet organlarynyň kontrolygyndan soň gümrük kontrolygynyň resmileşdirilmegi

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlar we başga zatlar, ýagny Türkmenistanyň kanunlarynda sanitariýa, weterinariýa, fitosanitariýa kontrolygynyň we kontrolygynyň beýleki görnüşleri göz önünde tutulan şol harytlar we başga zatlar barasynda gümrük kontrolygynyň resmileşdirmek işi diňe kontrolygynyň şol görkezilen görnüşlerini geçirilenden soň tamamlanyp bilner.

50-nji madda. Nusga almak

Harytlardan we başga zatlardan gümrük pajyny almak üçin, şeýle hem Türkmenistanyň alyjylarynyň bähbidini goramak üçin, gümrük organlary harytlaryň we başga zatlaryň (maddalaryň, materiallaryň) nusgalaryny almaga, gümrük organlarynyň laboratoriasynda bolsa olary analizlemäge (barlag geçirmäge) haklydyrlar.

Nusgalar analiz edip we barlap bolar ýaly ujypsyz möçberlerde alynýar. Nusgalaryň alynmagy, barlag geçirilmegi, şeýle hem olara erk edilmegi harytlaryň we başga zatlaryň Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýberilmegini esassyz ýerden bökdemeli däldir.

Geçirilen barlaglaryň hem-de alnan nusgalara erk etmegiň netijeleri dahylly kärhanalara, guramalara we graždanlara habar edilýär.

51-nji madda. Kärhanalaryň we guramalaryň düzýän aktlary

Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirýän kärhanalar hem-de guramalar harytlaryň we başga zatlaryň hakyky barlygy (möçberi) we olaryň gümrük kontrolygy üçin göz önünde tutulan dokumentlerde ozalky görkezilen maglumatlara laýyk gelýändigini hakynda, şeýle hem harytlara hemem başga zatlara we olaryň gabyna ýetirilen zeper hakynda akt düzýärler hem-de olary gümrük organyna berýärler.

52-nji madda. Gümrük kontrolygyny resmileşdirmek baradaky talaplary düşündirmekde gümrük organynyň borjy

Gümrük organy gümrük kontrolygyny resmileşdirmegiň tertibi hakynda kärhanalary, guramalary we graždanlary habarly etmäge borçludyr.

Harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhedinden goýbermekden ýüz dönderilende gümrük organy gümrük kontrolygyny resmileşdirmek barada edilýän talaplary düşündirmäge, ýagny şol talaplaryň ýerine ýetirilmeginiň ygtyýar almaga mümkinçilik berýändigini duýdurmaga borçludyr.

XII bölüm

HARYTLARY WE BAŞGA ZATLARY DEKLARIRLEMEK

53-nji madda. Deklarirlemäge degişli bolan harytlar we başga zatlar

Transport serişdeleri, harytlar, walýuta, walýuta gymmatlyklary, şeýle hem halkara guramalarynyň we daşary ýurt wekilhanalarynyň emlägi gümrük organyna deklarirlenilip görkezilýär.

Şu maddanyň birinji böleginde görkezilmedik zatlar Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan bellenýän halatlarda gümrük organyna deklarirlenilip görkezilýär.

54-nji madda. Deklarirlemegiň formalary

Deklarirlemek işi Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan kesgitlenen tertibiň berjaý edilmegi bilen, bellenilen formada arza bermek arkaly geçirilýär.

55-nji madda. Deklarantyň hukuklary we borçlary

Transport serişdelerini, harytlary, walýutany, walýuta gymmatlyklaryny we başga zatlary, şol sanda hem halkara guramalarynyň hem-de daşary ýurt wekilhanalarynyň emlägini deklarirlemek işini Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirýän kärhanalar, guramalar we graždanlar geçirýärler ýa-da deklarasiýa bermäge gümrük organy tarapyndan ygtyýar berlen beýleki kärhanalar we guramalar şertnama esasynda geçirýärler.

Deklarant özüni Türkmenistanyň gümrük organlaryň işini düzgünleşdirýän kanunçylyk aktlary we beýleki normatiw dokumentleri bilen gümrük organynyň wezipeli adamynyň tanyşdyrmagyny hem-de gümrük organlarynyň we wezipeli adamlaryň kada-kanuna ters gelyän hereketleri barada şikáyat etmegiň tertibini düşündirmegini talap etmäge haklydyr.

Deklarant şu aşakdakylara borçludyr:

gümrük kontrolygy üçin we gümrük işiniň resmileşdirilmegi üçin zerur bolan maglumatlary bermäge;

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlary we başga zatlary gümrük organynyň talap etmegine görä, oňa görkezmäge;

gümrük pajyny (eksport üçin salgydy) we gümrük ýygymlaryny bellenen möhletde tölemäge - eger şol harytlar we başga zatlar paç-ýygym alynmaga degişli bolsa.

56-njy madda. Kärhanalara we guramalara şertnama esasynda deklarirlemäge rugsat bermek

Gümrük organy kärhanalaryň we guramalaryň beren arzasyna görä, olara şertnama esasynda deklarirlemäge rugsat berip biler. Şunda ol şol kärhanalara we guramalara deklarant hukugyny ykrar etmek hakyndaky şahadatnamany berýär.

Öz territoriýasynda degişli kärhana ýa-da gurama ýerleşen gümrük organy arza onuň alnan gününden beýläk on baş günün içinde garaýar. Gümrük organynyň kärhanalardan we guramalardan, şeýle hem bankdan, maliýe guramalaryndan hem-de beýleki guramalardan gerek bolan maglumatlary sorap almaga haky bardyr.

Arzalara garamagyň umumy möhleti iki aýdan aňry geçmeli däl.

Eger kärhana ýa-da gurama deklarant hukugyny ykrar etmek hakyndaky karar kabul edilenden soň, alty aýyň içinde şahadatnamany alyp gitmedik bolsa, şeýle hem eger şahadatnama alnandan soň bir ýyllap deklarantyň wezipesi (funksiýasy) amala aşyrylmadyk bolsa, onda deklarant hukugyny ykrar etmek hakyndaky şahadatnama öz güýjüni ýitirýär.

Deklarant hukugyny ykrar etmek hakyndaky şahadatnamany beren gümrük organynyň ony aşakdaky halatlarda ýatyrmaga haky bardyr:

eger deklarant özi üçin bellenen borçlary telim gezek ýerine ýetirmedi bolsa;

eger deklarant hukugyny ykrar etmek hakyndaky karar ýalan maglumatlaryň esasynda kabul edilendigi ýüze çykarylan bolsa;

eger şu Kodeksde we Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlarynda görkezilen gümrük kadalarynyň bozulmagyna ýol berlen bolsa;

eger beýleki kärhanalaryň, guramalaryň ýa-da graždanlaryň hukuklaryny bozýan, ýa-da Türkmenistanyň bähbitlerine zyýan ýetirýän gaýry hereketler edilen bolsa.

Deklarant hukugyny ykrar etmek hakynda gaýtadan berlen arza düzgün bozmalaryň sebäpleri aradan aýrylandan soň, ýöne şahadatnamanyň ýatyrylan pursatyndan bir ýyldan az bolmadyk wagtda garalýar.

Deklarant hukugyny ykrar etmek hakyndaky şahadatnamanyň berlenligi üçin ýygym alynýar, bu ýygym şahadatnama ýatyrylanda gaýtarylyp berilmeýär.

Gümrük organlary deklarant hökmündäki hukuklary ykrar edilen kärhanalaryň we guramalaryň spisogynyň Türkmenistanyň resmi metbugatynda çap edilmegini üpjün edýärler.

57-nji madda. Deklarantyň wekili

Transport serişdelerini, harytlary, şeýle hem halkara guramalarynyň we daşary ýurt wekilhanalarynyň zatlaryny deklarirlemek işini deklarantyň wekili bolup durýan adam amala aşyrýar. Wekile berlen ygtyýarlar deklarantyň hukuklaryny we borçlaryny doly derejede durmuşa geçirip biler ýaly bolmalydyr.

Gümrük organynyň wekilden onuň ygtyýarlaryny tassyklaýan dokumentleri görkezmegini talap etmäge haky bardyr.

Eger wekil deklarirlemek baradaky hereketleri amala aşyranda, dowam edip gelýän kadalary gaýtadan bozan bolsa, deklaranta ygtyýarlaryny öz üstünden aýyrmagyny teklip etmäge haky bardyr.

XIII bölüm

HARYTLARY WE BAŞGA ZATLARY GÜMRÜK ORGANLARYNYŇ ARASYNDA DAŞAMAGYŇ KADALARY

58-nji madda. Zatlary daşamagyň tertibi

Eger harytlar we başga zatlar baradaky gümrük kontrolygyny resmileşdirmek işi tamamlanmadyk bolsa, şeýle hem Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr geçirilýän harytlary we başga zatlary bir gümrük organyndan başga bir gümrük organyna akitmek zerur bolsa, olary äkitmek-daşamak işini şol harytlary we başga zatlary daşamaga kabul edýän we şolar üçin jogapkärçiligi öz üstüne alýan kärhana, gurama ýa-da graždanlar amala aşyryp bilerler.

Şeýle ýük daşamak üçin edilen çykdaýlary harytlaryň we başga zatlaryň eýeleri töleýärler.

59-njy madda. Zat daşajjynyň hukuklary we borçlary

Zat daşajjynyň gümrük organlarynyň arasynda harytlary we başga zatlary daşamaga kabul etmezligine aşakdaky halatlarda haky bardyr:

eger gümrük kontrolygynyň dokumentleri we transport dokumentleri bellenen tertibiň bozulmagy esasynda resmileşdiriden bolsa;

eger transport serişdelerine, harytlaryň we başga zatlaryň gabyna goýlan gümrük üpjünçiligi belgileri şeýle belgilere zeper ýetirmezden şol daşalýan

harytlaryň we başga zatlaryň ýanyna barmak mümkinçiligini aradan aýyrmaýan bolsa.

Harytlary we başga zatlary daşamaga kabul eden zat daşajy olary we olara degişli dokumentleri gümrük organynyň-zat iberijiniň bellän möhletinde, ýagny ýük eltmegiň umumy kabul edilen möhletlerine laýyklykda hem-de transportyň görnüşiniň, marşrutyň aýratynlykdarynyň we zat daşamagyň beýleki şertleriniň nazarda tutulmagy bilen bellenen möhletde gümrük organyna eltmäge borçludyr.

60-njy madda. Zat daşanjynyň zady alyjy gümrük organyna baryp bilmedik mahalynda görýän çäreleri

Eger zat daşajy transport serişdesiniň awariýa uçramagy sebäpli ýa-da öňüni alyp bolmajak güýje sezewar bolmagy zerarly zady alyjy gümrük organyna baryp bilmedik bolsa, onuň şol harytlary-zatlary başga ýerde düşürmegine ýol berilýär, ýöne şunda ol gümrük kontrolygyny resmileşdirmek üçin şol zatlaryň abat saklanmagyny üpjün edýän çäreleri görmelidir. Şeýle halatda zat daşajy gümrük organynyň wezipeli adamlaryny şol harytlaryň we zatlaryň düşürilen ýerine getirmäge ýa-da şol zatlaryň gümrük organynyň ýerleşýän ýerine eltilmegini üpjün etmäge borçludyr.

61-nji madda. Harytlaryň we başga zatlaryň şolary alyjy gümrük organyna eltilmezligi

Eger zat daşajy harytlaryň we başga zatlaryň şol zady alyjy gümrük organyna eltilmegini üpjün edip bilmeýse, şeýle hem olar gümrük organlarynyň arasynda daşalýarka ýitirilen ýa-da berlen bolsa, eger şunda harytlaryň we zatlaryň ýitirilmegine ýa-da berilmegine transport serişdeleriniň awariýa uçramagy ýa-da öňüni alyp bolmajak güýje sezewar bolunmagy sebäp bolmadyk bolsa, zat daşajy gümrük pajyny we gümrük ýygymlaryny tölemelidir, şol tölegler bolsa harytlary we başga zatlary daşamak üçin bellenen tertibiň berjaý edilmegi arkaly kesgitlenilen möçberde tölenilýär.

XIV bölüm

HARYTLARY WE BAŞGA ZATLARY GÜMRÜK KONTROLLYGY ASTYNYDA SAKLAMAGYŇ KADALARY

62-nji madda. Gümrük kontrolygy astynda saklanylýan harytlar we başga zatlar

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlary we başga zatlary gümrük taýdan doly resmileşdirilýänçä gümrük organy, kärhana ýa-da gurama saklaýar.

Kärhanalar we guramalar harytlary we başga zatlary gümrük organynyň rugsat etmegi bilen hem-de şonuň kontrolygy astynda saklaýarlar.

Şu aşakdaky harytlar we başga zatlar diňe gümrük organynda saklanylmalydyr: bellenen gadaganlyklara we çäklendirmelere laýyklykda Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirmek üçin rugsat berilmedik ýa-da şolaryň tranziti bellenen gadaganlyklara we çäklendirmelere laýyklykda Türkmenistanyň gümrük territoriýasynyň üstünden üstaşyr geçirmek gadagan edilen harytlar we başga zatlar - eger olar getirilen güni Türkmenistanyň territoriýasyndan äkidilmedik bolsa;

gümrük pajy we gümrük ýygymlary tölenilmedik harytlar hem-de başga zatlar - eger Türkmenistanyň kanunçylyk aktlarynda bellenen tertipde olary tölemek gaýra süýşürilmedik bolsa ýa-da olary böleklere bölüp tölemäge ygtyýar edilmedik bolsa; gümrük organyna saklamak üçin berlen harytlar we başga zatlar.

Gümrük organyna saklamak üçin berlen walýuta we gymmatlyklar Türkmenistanyň Merkezi bankynda deponirlenmäge degişlidir.

63-nji madda. Harytlary we başga zatlary gümrük gözegçiligi astynda saklamagyň möhleti

Harytlar we başga zatlar gümrük gözegçiligi astynda alty aýdan artyk saklanyp bilinmez, ýöne saklamak möhleti çäkli bolan harytlar we başga zatlar muňa girmeyär, olar üç günden artyk saklanmaýar.

Şu maddada görkezilen möhletde olar talap edilmedik halatlarynda olar bellenen tertipde satylýar we saklamak hem-de satmak boýunça çykdaýylary aýyrmak bilen düşün serişdäniň pul möçberi eýeçilikden ýüz döndirmek faktynyň bellenilmegine olara eýelik etmegiň togtadylmagyna çenli ýagny olaryň eýesiz diýlip yglan edilmegine çenli gümrük edarasynyň depozit hasapynda ýerleşdirilýär.

(2000-nji ýylyň 19-njy dekabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2000 ý., № 3-4, 41-nji madda)

64-nji madda. Harytlaryň we başga zatlaryň gümrük kontrolygy astynda saklanmagy bilen baglanyşykly harajatlary tölemek

Harytlaryň we başga zatlaryň gümrük kontrolygy astynda saklanmagy bilen baglanyşykly harajatlaryň öwezini Türkmenistanyň kanunçylyk aktlarynda göz önünde tutulan tertipde kärhanalar we guramalar töleýärler.

65-nji madda. Harytlar we başga zatlar kärhana ýa-da gurama tarapyndan saklananda gümrük kontrolygy

Eger gümrük kontrolygy astynda durýan harytlary we başga zatlary kärhana ýa-da gurama saklaýan bolsa, onda gümrük organlarynyň beýleki kontrolyk operasiýalaryny geçirmegiň daşyndan şol harytlaryň we başga zatlaryň tükelligini barlamaga (inwentarizasiýa geçirmäge) hem haky bardyr.

66-nji madda. Gümrük kontrolygy astynda durýan harytlary we başga zatlary bermek

Kärhananyň we guramanyň gümrük kontrolygy astynda saklaýan harytlary we başga zatlary diňe gümrük organynyň rugsat etmegi bilen berilip bilner. Eger harytlar we başga zatlar gümrük organyndan rugsasyz berlen bolsa, onda şol kärhana ýa-da gurama gümrük pajyny we gümrük ýygymlaryny tölemelidir, özem şol harytlar we zatlar başga ýere äkidilende bellenen tertipde näçe tölemeli bolýan bolsa, sonça-da tölenilmelidir.

Kärhanalaryň we guramalaryň ýa-da gümrük organynyň saklaýan harytlary hem-de başga zatlary belli bir adama hem iberilip bilner, ýagny şol zatlaryň eýesi bolmak ýa-da şolara eýelik etmek hukugy şol saklanylýan möhletiň dowamynda özüne geçen adama berli bilner.

**XV bölüm
GÜMRÜK BABATDAKY ARTYK HUKUKLAR**

67-nji madda. Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik wekilhanalary üçin gümrük babatda berilýän artyk hukuklar

Daşary ýurtlaryň Türkmenistanyň territoriýasyndaky diplomatik wekilhanalary harytlary we başga zatlary Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirmegiň bellenen tertibini berjaý edýän mahalynda, olar wekilhanalaryň resmi peýdalanmagy üçin niýetlenen zatlary getirip we Türkmenistandan äkidip bilerler, şunda olar gümrük pajyny, salgytlary hem-de gaýry gümrük töleglerini tölemekden boşadylýar (ýöne zatlaryň saklananlygy üçin, gümrük hereketleriniň bellenen erden başga ýerde ýa-da gümrük organlarynyň iş wagtyndan başga wagtda resmileşdirilenligi üçin hem-de şolar ýaly edilen başga hyzmatlar üçin alynýan ýygymlar we gaýry gümrük tölegleri muňa girmeýär).

68-nji madda. Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik wekilhanalarynyň baştutanlary hem-de daşary ýurt wekilhanalarynyň diplomatik işgärleriniň agzalary üçin gümrük babatda berilýän artyk hukuklar

Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik wekilhanalarynyň baştutanlary we daşary ýurt wekilhanalarynyň diplomatik işgärleriniň agzalary, şeýle hem olaryň özleri bilen ýaşayan maşgala agzalary özlerriniň hususy peýdalanmagy üçin niýetlenen zatlaryny, şol sanda hem ilkibaşda edinen zatlaryny Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden zatlary geçirmek barada bellenen tertibi berjaý etmek arkaly Türkmenistana getirip bilerler, şunda olar gümrük pajyny we gümrük ýygymlaryny tölemekden boşadylýar (ýöne zatlaryň saklananlygy üçin, gümrük hereketleriniň gümrük organlarynyň ýerleşýän ýerinden başga ýerde ýa-da olaryň iş wagtyndan başga wagtda resmileşdirilenligi üçin alynýan ýygymlar muňa girmeyär).

Diplomatik wekilhanalaryň baştutanlarynyň, diplomatik işgärleriniň agzalarynyň we olaryň özleri bilen bile ýaşayan maşgala agzalarynyň hususy bagažy, eger şol bagažda Türkmenistanyň kanunlary arkaly getirmek we äkitmek gadagan edilen zatlar bar diýip güman etmäge düýpli esas bolmasa ýa-da getirilip-äkidilmegi karantin kadalary we başga ýörite kadalr bilen düzgünleşdirilýän zatlar bar bolsa, gümrük barlagyndan boşadylýar. Şeýle barlag diňe şu maddada agzalan adamlaryň ýa-da olaryň ygtyýarly edilen wekilleriniň gatnaşmagynda geçirilmelidir.

69-njy madda. Daşary ýurt döwletiniň diplomatik işgärleriniň agzalaryna gümrük babatda berilýän artyk hukuklary administratiw-tehniki işgärlere we hyzmat edýän işgärlere degişli etmek

Daşary ýurt döwleti bilen baglaşylan ýorite ylalaşyga laýyklykda, şu Kodeks boýunça daşary ýurt döwletiniň diplomatik işgärleriniň agzalaryna gümrük babatda berilýän artyk hukuklar, her bir aýratyn döwlet barasyndaky birek-biregi sylamak prinsiplerinden ugur alnyp, şol wekilhanalaryň administratiw-tehniki işgärlerine we hyzmat edýän işgärlerine, şeýle hem olaryň Türkmenistanda hemişelik ýaşamaýan maşgala agzalaryna hem degişli edilip bilner.

70-nji madda. Daşary ýurt döwletlerini konsullyk wekilhanalaryna we olaryň işgärlerine gümrük babatynda artyk hukuklar bermek

Daşary ýurt döwletleriň konsullyk wekilhanalaryna, konsullyk wezipeli adamlaryna, şol sanda hem konsullyk wekilhanalaryň baştutanyna we konsul işgärlerine, şeýle hem olaryň maşgala agzalaryna şu Kodeksde daşary ýurt döwletleriniň diplomatik wekilhanalary üçin ýa-da diplomatik wekilhanalaryň degişli işgärleri üçin gümrük babatda göz önünde tutulan artyk hukuklar berilýär.

Daşary ýurt döwleti bilen baglaşylan ýörite ylalaşyk esasynda konsullyk wekilhanalaryň hyzmat edýän işgärlerine, şeýle hem olaryň Türkmenistanda hemişelik ýaşamaýan maşgala agzalaryna her bir aýratyn döwlet barasynda birek-biregi sylamak prinsipinden ugur alnyp, şu Kodeks boýunça daşary ýurt döwletiniň diplomatik wekilhanasynyň deňişli işgärleriniň agzalaryna gümrük babatda berilýän artyk hukuklar deňişli edilip bilner.

71-nji madda. Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik poçtasyny we konsullyk walizasyny Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirmek hakynda

Daşary ýurt döwletleriniň Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän diplomatik poçtasyny we konsullyk walizasyny (möhürlenlen çemodany, haltasyny we ş.m.) açmak hem saklap eglemek bolmaýar. Konsullyk walizasyda şu maddanyň üçünji böleginde görkezilen zatlar bar diýip güman etmäge ýeterlik esas bar mahalynda, Türkmenistanyň gümrük organynyň şol waliza haýsy döwlete deňişli bolsa, şol döwletiň wekilçiligini edýän ygtyýarly adamyň şol walizany açmagyny, ýagny Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň gatnaşmagynda açmagyny talap etmäge haky bardyr. Konsullyk walizany açmakdan boýun gaçyrylan mahalynda, ol haýsy ýerden iberilen bolsa, şol ýere yzyna iberilýär.

Diplomatik poçta bilen konsullyk walizany ybarat edýän ýerleriň hemmesinde şolaryň häsiýetini görkezýän hem daşyndan görünýän belgileri bolmalydyr.

Diplomatik poçtada diňe diplomatik dokumentler bilen resmi peýdalanmak üçin niýetlenen zatlar bolmalydyr, konsullyk walizada bolsa - diňe resmi hat-habarlar hem-de resmi peýdalanmak üçin niýetlenen dokumentler ýa-da zatlar bolmalydyr.

72-nji madda. Daşary ýurt diplomatik we konsullyk kurýerler (hat gatnadyjylar) üçin gümrük babatda berilýän artyk hukuklar

Daşary ýurt diplomatik we konsullyk kurýerler özüleriniň hususy peýdalanmagy üçin niýetlenen zatlary Türkmenistana getirip we Türkmenistandan äkidip bilerler, şunda olar birek-biregi sylamak esasynda gümrük barlagyndan, gümrük pajyny we gümrük ýygymlaryny tölemekden boşadylyp bilner. (Ýöne zatlaryň saklananlygy üçin, gümrük hereketleriniň gümrük organynyň ýerleşýän ýerinden başga ýerde ýa-da onuň iş wagtyndan başga wagtda resmileşdirilendigi üçin alynýan ýygymlar muňa girmeýär).

73-nji madda. Daşary ýurt döwletleriniň delegasiýalarynyň wekilleri we agzalary üçin gümrük babatda berilýän artyk hukuklar

Daşary ýurt döwletleriniň parlament we hökümet delegasiýalarynyň döwletara gepleşiklerine, halkara konferensiýalaryna we maslahatlaryna gatnaşmaga ýa-da başga bir resmi tabşyryklar bilen Türkmenistana gelýän wekillerine hem-de agzalaryna, şeýle hem daşary ýurt döwletleriniň delegasiýalarynyň işgärlerine birek-biregi sylamak esasynda, şu Kodeksde daşary ýurt döwletiniň wekilhanasynyň diplomatik işgärleriniň agzalary üçin gümrük babatda göz önünde tutulan artyk hukuklar berilýär. Şeýle artyk hukuklar şol adamlaryň ýany bilen gelýän maşgala agzalaryna hem berilýär.

74-nji madda. Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik işgärleriniň agzalary, şol döwletleriň wekilhanalarynyň konsullyk wezipeli adamlary hem-de daşary ýurt döwletleriniň delegasiýalarynyň agzalary Türkmenistanyň gumruk serhediniň üstünden geçende, olar üçin gümrük babatda berilýän artyk hukuklar

Daşary ýurt döwletleriniň diplomatik işgärleriniň agzalaryna, şol döwletleriň wekilhanalarynyň konsullyk wezipeli adamlaryna, şol adamlaryň maşgala agzalaryna, şeýle hem şu Kodeksiň 73-nji maddasynda görkezilen adamlara Türkmenistanyň territoriýasynyň üstünden üstaşyr (tranzit) hut şol maksatlar bilen geçenlerinde, olara şu Kodeksde daşary ýurt döwletleriniň wekilhanalarynyň diplomatik işgärleriniň agzalary üçin gümrük babatda göz önünde tutulan artyk hukuklar berilýär.

75-nji madda. Beýleki guramalar üçin gümrük babatda berilýän artyk hukuklar

Türkmenistanyň ýuridiki we fiziki taraplary gatnaşýan bilelikdäki kärhanalar, daşary ýurt kärhanalary, guramalary hem-de olaryň wekilhanalary, şeýle hem şol kärhanalaryň, guramalaryň we wekilhanalaryň daşary ýurt işgärleri hem-de olaryň maşgala agzalary üçin gümrük babatda artyk hukuk bermek işi Türkmenistanyň degişli halkara şertnamalary esasynda kesgitlenilýär.

XVI bölüm
GÜMRÜK KADALARYNYŇ BOZULMAGYNYŇ GÖRNÜŞLERI WE
ŞOL DÜZGÜN BOZMALAR ÜÇIN JOGAPKÄRÇILIK

76-njy madda. Gümrük kontrolygy zonasynyň düzgüni (režimini) bozmak

Şu maddada gümrük düzgüniniň bozulmagynyň esasy görnüşleri görkezilýär, hususan-da:

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçýän transpory serişdesiniň (şol sanda hususy peýdalanylýan transport serişdesiniň) Türkmenistanyň gümrük serhedindäki Türkmenistanyň gümrük organynyň ýerleşýän ýerinde durmazlygy, şonuň ýaly-da gümrük kontrolygy astynda durýan transport serişdesiniň (şol sanda hususy peýdalanylýan transport serişdesiniň) Türkmenistanyň gümrük organyndan birugsat ugramagy;

gümrük kontrolygy astynda durýan gämä, beýleki gämilere we gaýry ýüzüji serişdelere Türkmenistanyň gümrük organyndan birugsat ýanalyp ýakynlaşmagy;

Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamynyň gümrük kontrolygyny amala aşyrmagy üçin, gümrük kontrolygy astynda durýan harytlaryň we zatlaryň ýanyna barmagyna, şeýle hem gümrük kontrolygy üçin zerur bolan dokumentleri görmegine päsgel berilmegi;

bellenen tertibe hem-de möhlete laýyklykda gümrük deklarasiýasynyň ýa-da harytlar we zatlar baradaky beýleki zerur dokumentleriň gümrük organyna getirilmezligi;

gümrük kontrolygy astynda durýan harytlaryň we zatlaryň bellenen möhletde we Türkmenistanyň bellenen gümrük organyna getirilmezligi;

şeýle harytlar we zatlar barada Türkmenistanyň gümrük organyna gowşurmak üçin kabul edilen gümrük dokumentleriniň ýa-da beýleki dokumentleriň getirilmezligi;

birmeňzeş nyşanlaryň, plombalaryň, möhürleriň ýa-da Türkmenistanyň gümrük organy tarapyndan goýlan gaýry gümrük üpjünçilik belgileriniň zaýalanmagy ýa-da ýitirilmegi;

gümrük kontrolygy astynda durýan harytlaryň we başga zatlaryň Türkmenistanyň gümrük organyndan birugsat ýüklenmegi, düşürilmegi, gaýtadan ýüklenmegi, zaýаланан yerleriniň düzedilmegi, gaplaryň açylmagy, täzedan gaplanmagy ýa-da harytlaryň we başga zatlaryň daşamak üçin kabul edilmegi;

gümrük kontrolygy astynda durýan harytlaryň we zatlaryň Türkmenistanyň gümrük organyndan birugsat berilmegi ýa-da olaryň ýitirilmegi;

yzyna äkitmek borjy bilen Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna getirilen harytlaryň we başga zatlaryň Türkmenistanyň gümrük serhediniň çäklerinden daşary äkidilmezligi ýa-da yzyna getirmek borjy bilen daşary ýurda wagtlaýyn äkidilen harytlaryň we zatlaryň Türkmenistanyň gümrük territoriýasyna şol borçnamalarda bellenen möhletde gaýtarylyp getirilmezligi;

harytlaryň we başga zatlaryň, şeýle hem transport serişdeleriniň Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden gümrük kontrolygyndan sowlup geçirilmegi, ýagny olaryň gümrük organynyň ýerleşýän ýerinden başga ýerden geçirilmegi ýa-da gümrük taýdan resmileşdirilmän geçirilmegi, ýa-da gümrük taýdan resmileşdirmek işiniň geçirilýän wagtyndan başga wagtda resmileşdirilmegi (ýöne şunda kontrabandanyň alamatlary bolmasa);

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlaryň we başga zatlaryň gümrük kontrolygyndan ýaşyrylmagy, ýagny ýaşyryn ýerleriň ulanylmagy ýa-da harytlaryň we başga zatlaryň ýüze çykarylmagyny kynlaşdyrýan beýleki usullaryň ulanylmagy ýa-da harytlara we başga zatlara beýleki harytlaryň we başga zatlaryň görnüşiniň berilmegi (ýöne şunda kontrabandanyň alamatlary bolmasa);

harytlaryň we başga zatlaryň gümrük maksatlary üçin zerur bolan dokumentler hökmünde galp dokumentleriň, bikanun ýol bilen alnan dokumentleriň ýa-da ýalan maglumatlar ýazylan dokumentleriň, ýa-da beýleki bir harytlary we başga zatlary geçirmek üçin esas bolup durýan dokumentleriň gümrük organyna görkezilmegi bilen Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilmegi, şeýle hem harytlara we başga zatlara galp gümrük üpjünçilik belgileriniň goýulmagy ýa-da beýleki harytlara we başga zatlara degişli hakyky gümrük üpjünçilik belgileriniň goýulmagy (ýöne şunda jenaýatçylygyň alamatlary bolmasa);

Türkmenistanyň gümrük serhediniň üstünden geçirilýän harytlaryň we başga zatlaryň deklarirlenmezligi, ýagny harytlar we başga zatlar hakynda bellenen ýazmaça görnüşde, dil üsti bilen hem-de başga görnüşde takyk maglumatlaryň görkezilmegi ýa-da olaryň başga at boýunça deklarirlenmegi (ýöne şunda şu Kodoksdä göz önünde tutulan gümrük kadalarynyň bozulmak alamatlary, şeýle hem kontrabandanyň alamatlary bolmasa);

gümrük pajy we salgytlar barada gümrük ýeňillikleri berlen harytlaryň hem-de zatlaryň şol berlen ýeňillikleriň niýetlenilişden başga maksatlar üçin Türkmenistanyň gümrük organlaryndan birugsat ulanylmagy;

gümrük pajynyň we gümrük ýygymlarynyň bellenen möhletiň dowamynda tölenilmezligi, şonuň ýaly-da gümrük tölegleriniň kem tölenilmegine gönükdirilen beýleki hereketler we başgalar.

77-nji madda. Gümrük kadalaryny bozan adamlaryň jogapkärçiligi

Gümrük kadalaryny bozan adamlar Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda jogapkärçilige çekilmelidir.

Graždanlar gümrük kadalaryny bozan pursatynda on altý ýaşyny dolduran bolsalar, jogapkärçilige çekilmelidir.

Wezipeli adamlar eger şu Kodeksde bellenen talaparyň ýerine ýetirilmegini üpjün etmek işi öz gulluk borjuna girýän bolsa, olar şeýle halatda gümrük kadalaryny bozanlygy üçin jogapkärçilige çekilmelidir.

78-nji madda. Gümrük hakyndaky kanunlaryň bozulmagy baradaky işlere garamaga ygtyýarly edilen organlar

Gümrük hakyndaky kanunlaryň bozulmagy baradaky işlere Türkmenistanyň gümrük organlary we sud garaýar.

79-njy madda. Kontrabanda hakyndaky işler barada doznaniýe geçirmek

Türkmenistanyň gümrük organlary kontrabanda hakyndaky işler baradaky doznaniýe organlary bolup durýarlar.

Kontrabanda hakyndaky işler baradaky doznaniýe Türkmenistanyň gümrük organlary tarapyndan Türkmenistanyň kanunlaryna laýyklykda alnyp barylýar.

XVII bölüm
GÜMRÜK KADALARYNYŇ BOZULMAGY HAKYNDAKY IŞLERI
ÝÖRETMEK

80-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işleri ýöretmek

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işler şu Kodekse laýyklykda, bu Kodeks bilen düzgünleşdirilmeýän işler bolsa Türkmenistanyň administratiw kanunlaryna laýyklykda gümrük organlary ýa-da sud tarapyndan ýöredilýär.

81-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky protokol

Gümrük kadalarynyň bozulan her gezekki halatynda Türkmenistanyň gümrük organynyň degişli wezipeli adamy bellenen formada protokol düzýär, protokolyň formasy bolsa Türkmenistanyň kanunlary arkaly bellenýär.

Protokolda onuň düzülen günü we ýeri, protokoly düzen wezipeli adamyň wezipesi, familiýasy, ady, atasynyň ady; gümrük kadalaryny bozan adam (eger ol anyklanan bolsa) hakynda işe garamak üçin zerur bolan maglumatlar; gümrük kadalarynyň bozulan ýeri, wagty we onuň düýp mazmuny; gümrük kadalarynyň şeýle bozulmagy üçin jogapkärçiligi göz önünde tutýan normatiw akt, eger şaýatlar bar bolsa, olaryň familiýasy we adresleri; gümrük kadalaryny bozan adamyň

düşündirişi; düzgüni bozujynyň elinden alnan zatlar we dokumentler hakyndaky maglumatlar; işi çözmek üçin zerur bolan beýleki maglumatlar gorkezilýär.

Protokola ony düzen wezipeli adam, şeýle hem gümrük kadalaryny bozan adam (eger ol anyklyan bolsa) gol çekýär. Şaýatlar bar bolan mahalynda şol adamlar hem gol çekip bilerler.

Gümrük kadalaryny bozan adam protokola gol çekmekden boýun gaçyran mahalynda, protokolda bu barada ýazylyp bellik edilýär. Gümrük kadalaryny bozan adamyň düşündiriş bermäge hem-de protokolyň düýp mazmuny barada belliklerini bermäge, şeýle hem protokola gol çekmekden özüniň näme üçin ýüz döndirýändigini delillendirip beýan etmäge haky bardyr. Onuň beren düşündirişi, şeýle hem protokola gol çekmekden boýun gaçyrmagynyň delillerini öz eli bilen beýan edip ýazan haty protokolyň ýanyna çatylýar.

Protokol düzülende gümrük kadalaryny bozaňi adama onuň nähili hukuklarynyň bardygy düşündirilýär, bu barada bolsa protokolda bellik edilýär.

Protokoly, şeýle hem düzgüni bozujynyň elinden alnan zatlary we dokumentleri gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi ýöredýän wezipeli adam Türkmenistanyň gümrük organyna berýär.

Protokolyň nusgasy (kopiýasy) gümrük kadalaryny bozan adama gol çekdirilip gowşurylýar ýa-da iberilýär.

82-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi ýöretmegi başga adama tabşyrmak

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi özüniň ýöretmegine alan Türkmenistanyň gümrük organynyň naçalniginiň ýa-da onuň orunbasarlarynyň şol iş boýunça aýry-aýry hereketleri ýerine ýetirmegi Türkmenistanyň ýa-da gümrük meseleleri barada birek-birege kömek bermek hakynda ylalaşygy bolan başga döwletiň gümrük organynyň wezipeli adamyna tabşyrmaga ýa-da bermäge haky bardyr.

83-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky iş barada adamlardan sorag etmek

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi özüniň ýöretmegine alan Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamynyň, şeýle hem şonuň ýaly işe garaýan organyň (wezipeli adamyň) işiň düýp mazmuny barada adamlardan sorag etmäge haky bardyr.

Soraşylýan adamlar gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe degişli bilýän ähli zatlaryny aýtmalydyrlar.

Adamlardan sorag edilişi barada Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan bellenen formada protokol düzülýär.

84-nji madda. Adamy administratiw taýdan tutup saklamak

Gümrük kadalarynyň bozulmagynyň önüni almak, şeýle düzgün bozuş edilende öz ýerinde protokol düzmek mümkin bolmadyk halatlarda protokol düzmek, işiň öz wagtynda we dogry seredilmeginiň hem-de şol iş boýunça çykarylan kararyň ýerine ýetirilmegini üpjün etmek maksady bilen, düzgüni bozan graždanyň üç sagada çenli möhlet bilen administratiw taýdan tutulyp saklanmagyna ýol berilýär.

Gümrük kadalaryny bozan adamy administratiw taýdan tutup saklamak işoni gümrük organynyň naçalniginiň ýa-da onuň ornuny tutýan adamyň karary esasynda Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlary amala aşyrýarlar.

Administratiw taýdan tutup saklamagyň möhleti adamyň protokol düzmek üçin getirilen pursatyndan hasaplanylýar.

Adamyň administratiw taýdan tutulyp saklanmagy hakynda Türkmenistanyň kanunlarynda bellenen formada protokol düzülýär.

85-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe garamak üçin zerur bolan dokumentleri talap edip almak

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi özüniň ýöretmegine alan Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamy işe garamak üçin zerur bolan dokumentleri talap edip alyp biler.

Dokument ibermek talap edilen adam baş günden gijä goýman, dokumentleri Türkmenistanyň gümrük organynyň şolary talap edýän wezipeli adamyna ibermäge borçludur.

86-nji madda. Gümrük gözden geçirilişi

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlary kärhanalaryň we guramalaryň territoriýasynda ýa-da otaglarynda, ýa olaryň özüne degişli transport serişdelerinde gümrük kadalarymy bozmagyň gönüden-göni obýektleri bolup durýan zatlar, ýa-da ýörite ýaşyryn ýerli ýasalyp, onda Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirmek üçin peýdalanylan ýaşyrylgý zatlar bar diýip güman etmäge ýeterlik esas bolan mahalynda, gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe garamak üçin zerur dokumentler bar bolanda şeýle territoriýalar, otaglar ýa-da transport serişdeleri gözden geçirilýär.

Gümrük gözden geçirilişi şu maddanyň birinji böleginde görkezilen kärhanalaryň we guramalaryň wezipeli adamlarynyň gatnaşmagynda geçirilýär.

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň gümrük gözden geçirilişe specialistleri gatnaşdyrmaga haky bardyr.

Gümrük gözden geçirilişi hakynda Türkmenistanyň Dowlet gümrükhanasy tarapyndan belgilenilýän formada protokol düzülýär.

87-nji madda. Düzgüni bozmagyň obýekti bolan zatlary we dokumentleri almak

Gümrük kadalaryny bozmagyň gönüden-göni obýektleri bolup durýan zatlar, ýörite ýaşyryn ýerli ýasalyp, onda Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirmek üçin peýdalanylýan ýaşyrylgy zatlar, şeýle hem Türkmenistanyň administratiw hukuk tertibiniň bozulmalary hakyndaky kanunlaryň talaplaryna laýyklykda, gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe garamak üçin zerur bolan predmetler elden alynýar.

Türkmenistanda hemişelik ýaşayan ýeri ýa-da adresi bolmadyk adam gümrük kadalaryny bozan mahalynda onuň zatlarynyň, walýutasynyň we gymmatlyklarynyň jerime almak üçin zerur bolan möçberde ýa-da zatlaryň gymmaty möçberinde elinden alynmagyna ýol berilýär.

Elden alnan zatlar we dokumentler şu bölümde göz önünde tutulan halatlarda düzülýän protokolda ýa-da onuň ýanyna goşulýan sanaw ýazgysynda sanalyp geçilmelidir, şunda şol zatlaryň we dokumentleriň mukdary, ölçegi, agramy we aýratyn alamatlary, şeýle hem zatlaryň gymmaty dürs görkezilmelidir.

Elden alnan zatlary we dokumentleri hasaba almak, olara nyrh kesmek hem-de olary saklamak işi Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasynyň Türkmenistanyň Ykdysadyýet we maliýe ministrligi bilen ylalaşyp tassyklanan kadalary esasynda geçirilýär.

88-nji madda. Zatlary we dokumentleri tanamak üçin görkezmek

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi özüniň ýöretmegine alan Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamynyň karary esasynda, şol düzgüni bozan adama, şeýle hem şaýada zatlar ýa-da dokumentler tanamak üçin görkezilip bilner.

Zatlary we dokumentleri tanajak bolýan adamdan şu maddanyň birinji böleginde agzalan şol zatlary we dokumentleri onyň haýsy ýagdaýlarda görendigini edendigi hakynda hem-de onuň şolary haýsy alamatlary boýunça tanap biljekdigi hakynda deslap sorasylyp görülýär.

Zatlar we dokumentler birkysymdaş zatlaryň we dokumentleriň toparynda görkezilýär.

Tanamak işi güwäleriň gatnaşmagynda geçirilýär.

Zatlaryň we dokumentleriň tanamak üçin görkezilmegi barada Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarayndan bellenyän formada protokol düzülýär.

89-njy madda. Ekspertiza

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky iş ýöredilende ýörite düşünjeleriň gerekligi ýüze çykanda, ekspertiza bellenyär.

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi özüniň ýöretmegine alyp, şol işe garaýan Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamynyň ekspertiza bellemek hakyndaky karary şol karar esasynda ekspertiza etmek tabşyrylan ekspert üçin ýa-da ekspert bellemek hakyndaky karar özüne iberilen kärhananyň we guramanyň wezipeli adamy üçin hökmanydyr.

90-njy madda. Kärhananyň ýa-da guramanyň işiniň aýry-aýry taraplaryny barlamak

Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamy kärhana ýa-da gurama tarapyndan gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi ýöredýän mahalynda, Türkmenistanyň gümrük organynyň ýolbaşçysy ýa-da onuň orunbasary kärhananyň ýa-da guramanyň gümrük kadalaryny bozmak bilen baglanyşykly işi barada barlag geçirmäge haklydyr.

Barlagyň netijesi barlagyň gutaran gününden beýläk üç günň içinde kärhana ýa-da gurama habar edilýär.

91-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky iş baradaky materiallaryň aýan edilmegine ýol berilmeyänligi

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky iş baradaky materiallar diňe gümrük organynyň naçalniginiň ýa-da onuň orunbasarynyň rugsat bermegi boýunça şol işe seredilmezden ozal aýan edilip bilner.

92-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işiň ýöredilmegini şol işe garalmazdan ozal ýatyrmak

Eger gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi garamak üçin taýýarlamagyň barşynda:

düzgün bozmak hadysasynyň bolanlygy;

adamyň edep hereketlerinde düzgün bozma sostawyň ýoklugy;

gümrük kadalaryny bozan adamyň ölenligi anyklyan bolsa, onda gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işiň ýöredilmegi şeýle iş Türkmenistanyň

gümrük organynyň wezipeli adamynyň garamagy üçin berilmezden ozal ýatyrylmalydyr.

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işiň ýoredilmegi şu maddanyň birinji böleginde görkezilen halatlarda ýatyrylýanlygy hakynda Türkmenistanyň gümrük organynyň ýolbaşçysy ýa-da onuň orunbasary karar çykarýar, şol kararda bolsa işiň düýp mazmuny, şeýle işi ýöretmegi ýatyrmak üçin nämäniň esas bolýandygy hem-de elden alnan zatlary gaýtaryp bermek hakyndaky çözgüt beýan edilýär.

Işiň ýöredilmegini ýatyrmak hakyndaky kararyň nusgasy (kopiýasy) özi barada iş ýöredilen adama ýa-da beýleki dahylly adamlara şol kararyň çykarylan gününden beýläk üç günün içinde gowşurylýar ýa iberilýär.

93-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi garamak üçin taýýarlamagy tamamlamak

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işi özüniň ýöretmegine alan Türkmenistanyň gümrük organynyň wezipeli adamy işi garamak üçin taýýarlamagy gutarandan soň, materiallary şol organyň naçalnigine ýa-da onuň orunbasaryna berýär.

Türkmenistanyň administratiw hukuk tertibiniň bozulmalary hakyndaky kanunlarynda göz önünde tutulan gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işlere degişli materiallar Türkmenistanyň gümrük organynyň naçalniginiň ýa-da onuň orunbasarynyň karary esasynda suda berilýär.

94-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işleriň garalýan ýeri

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe Türkmenistanyň haýsy gümrük organynyň wezipeli adamy işi özüniň ýöretmegine alan bolsa, oňa şol gümrük organynyň ýerleşýän ýerinde garalýar.

95-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işlere garamagyň möhleti

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe wezipeli adam işi çözmek üçin zerur bolan materiallary alan gününden beýläk on baş günün içinde garaýar.

96-njy madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe garalanda administratiw jogapkärçilige çekilýän adamyň gatnaşmagy

Gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe administratiw jogapkärçilige çekilýän adamyň gatnaşmagynda garalýar.

Administratiw jogapkärçilige çekilýän adam gelmedik mahalynda, işe diňe aşakdaky halatlarda garalyp bilner:

işe haýsy ýerde we haýsy wagtda garaljakdygy hakynda öz wagtynda şol adama habar berlendigi, ýöne ondan işe garamagy gaýra süýşürmek barada haýyşnama gelmändigi hakynda maglumatlar bar bolsa;

işe seredilýän wagtynda şol adam Türkmenistanyň çäklerinden daşarda ýörenligi hakynda maglumat bar bolsa;

gümrük kadalaryny bozan adamyň kimdigi anyklanmadyk bolsa;

gümrük kadalary zatlaryň halkara poçta hat-habarlarynda iberilmegi arkaly bozulan bolsa.

97-nji madda. Administratiw temmeleri bermegiň möhletleri

Gümrük kadalarynyň bozulmagy üçin duýduryş bermek ýa-da jerime salmak görnüşindäki administratiw temmeler graždanlara düzgün bozmanyň ýüze çykarylan gününden beýläk iki aýdan gijä goýulman, kärhanalara we guramalara bolsa - alty aýdan gijä goýulman berlip bilner.

Kontrabanda hakyndaky jenaýat işi ýatyrylan ýa-da jenaýat işini gozgamakdan ýüz dönderilen mahalynda hem-de düzgüni bozujynyň eden hereketlerinde gümrük kadalaryny bozmak alamatlary bar bolanda, gümrük kadalarynyň bozulmagy üçin duýduryş bermek ýa-da jerime salmak görnüşindäki administratiw temmi jenaýat işini ýatyrmak ýa-da jenaýat işini gozgamakdan ýüz döndermek hakyndaky kararyň kabul edilen gününden beýläk bir aýdan gijä goýulman berlip bilner.

98-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagy bilen baglanyşykly administratiw hukuk tertibiniň bozulmalary hakyndaky işlere seretmek hakyndaky karar

Gümrükhananyň naçalnigi ýa-da onuň ornuny tutýan adam gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe garap, şu aşakdaky kadalardan birini kabul edýär:

administratiw temmi bermek hakynda;

işin ýöredilmegini ýatyrmak hakynda;

jenaýat işini gozgamak we kontrabanda hakyndaky iş boýunça doznaniýe geçirmek hakynda.

Kararda Türkmenistanyň şol karary çykaran gümrük organynyň ady; işin garalan günü; özi baradaky işe garalan adam (eger ol anyklyan bolsa) hakyndaky maglumatlar; işe garalanda anyklyanyň ýagdaýlaryň beýany; gümrük kadalarynyň

bozulmagy üçin jogapkärçiligi göz önünde tutýan normatiw akta salgylanma; iş boýunça kabul edilen çözgüt; karar barada şikaýat etmegiň möhleti hem tertibi görkezilmelidir.

Kararyň nusgasy (kopiýasy) kararyň kabul edilen gününden beýläk üç günün içinde, kim barada karar çykarylan bolsa, şoňa gowşurylýar ýa-da iberilýär.

Gümrük kadalaryny bozan adam anyklanmadyk mahalynda, dahylly guramalara we adamlara şol iş boýunça kabul edilen karar barada Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan kesgitlenýän tertipde habar berilýär.

99-njy madda. Administratiw jogapkärçilikden boşatmak

Gümrük kadalary ujypsyz derejede bozulan mahalynda Türkmenistanyň gümrük organynyň şeýle işe garaýan wezipeli adamy düzgüni bozujyny administratiw jogapkärçilikden boşadyp we oňa dilden tabşyryp biler.

100-nji madda. Türkmenistanyň gümrük organynyň karary barada şikaýat etmek

Türkmenistanyň gümrük organynyň adama administratiw temmi bermek hakynda çykaran karary barada şol adam şol kararyň çykarylan gününden beýläk on günün içinde şikaýat edip biler.

Türkmenistanyň gümrük organynyň administratiw temmi bermek hakyndaky karary baradaky şikaýat Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasyna ýa-da Türkmenistanyň degişli gümrük organynyň ýerleşýän ýerindäki suda berlip bilner.

Suduň çykaran karary gutarnyklydyr.

Şu maddada görkezilen möhlet ýerlikli sebäplere görä geçirilen mahalynda, şol möhlet özi barada karar çykarylan adamyň arzasy boýunça degişli suratda Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy ýa-da sud tarapyndan dikeldilip bilner.

101-nji madda. Administratiw temmi bermek hakyndaky karara berlen şikaýat ýa-da garşylyknama sebäpli, şeýle hem kontrollýk etmek tertibinde Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy tarapyndan garalmagy

Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy berlen şikaýat sebäpli ýa-da prokuroryň bildiren garşylyknamasy (protesti) sebäpli, şeýle hem gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işler ýöredilende Türkmenistanyň gümrük organlarynyň wezipeli adamlarynyň kanunçylygy berjaý edişine kontrollýk etmek tertibinde administratiw temmi bermek hakyndaky karara garanda şu aşakdaky kararlardan birini kabul edýär:

karary üýtgetmän öňkiligine galdyrýar, şikaýaty ýa-da garşylyknamany bolsa kanagatlandyрман goýýar;

karary ýatyrýar we işi täzeden derňemek üçin iberýär;

karary ýatyrýar we işiň ýöredilmegini bes edýär;

temmi çäresini üýtgedýär, ýagny gümrük kadalarynyň bozulmagy üçin administratiw jogapkärçiligi belleýän normatiw aktda göz öňünde tutulan çäklerde hem güýçlendirilmez ýaly üýtgedýär.

Administratiw temmi bermek hakyndaky karar baradaky şikaýata Türkmenistanyň ýokarda durýan gümrük organyna onuň gowşan gününden beýläk bir aýyň içinde garalýar, goşmaça öwrenmek we barlamak gerek bolmadyk şikaýata bolsa haýal edilmän, ýöne onuň gowşan gününden beýläk on baş günden gaýra goýulman garalýar, şikaýata garamagyň möhleti kadadaň çykma hökmünde Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasynyň Başlygy ýa-da onuň orunbasary tarapyndan bir aýdan artyk bolmadyk möhlete uzaldylyp bilner, bu barada bolsa şikaýat beren adama habar edilýär.

Prokuroryň garşylyknamasyna onuň Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasyna gowşan gününden beýläk on günün içinde garalmalydyr. Garşylyknama garalmagynyň netijeleri hakynda prokurora habar edilýär.

102-nji madda. Elden alnan zatlary gaýtaryp bermegiň möhleti

Jerimäniň ýa-da zatlaryň gymmatynyň töletdirilip alynmagyny üpjün etmek üçin, adamyň elinden alnan zatlary şol adam jerimäniň tölenen gününden beýläk alty aýyň içinde Türkmenistanyň gümrük organynda alyp biler.

Jerimäniň ýa-da zatlaryň gymmatynyň töletdirilip alynmagyny üpjün etmek üçin ýa-da gümrük kadalaryny bozmagyň gönüden-göni obýektleri, ýa-da kontrabanda zatlary hökmünde ýa-da ýörite ýaşyryn ýerli ýasalyp, onda Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirmek üçin peýdalanylan ýaşyrylgy zatlar hökmünde adamyň elinden esassyz ýerden alnan zatlary şol adam özüne degişli habarnamanyň iberilen gününden beýläk alty aýyň içinde Türkmenistanyň gümrük organynda alyp biler ýa-da şol adamyň ýazan arzasyna görä şol görkezilen möhletde oňa iberilip bilner.

Şu maddaňyň ikinji böleginde agzalan zatlary almak ýa-da ibermek bilen baglanyşykly edilen harajatlary Türkmenistanyň şol zatlary esassyz alan gümrük organy çekýär.

103-nji madda. Gümrük kadalarynyň bozulmagyna ýardam eden sebäpleri we şertleri anyklamak hakyndaky teklipler

Türkmenistanyň gümrük organyndaky gümrük kadalarynyň bozulmagy hakyndaky işe garaýan wezipeli adam şeýle düzgün bozmanyň edilmegine ýardam eden sebäpleri we şertleri anyklandan soň, degişli kärhanalara hem-de guramalara şol sebäpleri we şertleri aradan aýyrmak baradaky teklipleri girizýär.

Kärhanalar we guramalar şol teklibiň gowşan gününden beýläk bir aýyň içinde Türkmenistanyň gümrük organynyň şol teklibi girizen wezipeli adamyna şol teklipl boýunça nähili çäreler görlendigini habar bermäge borçludylar.

XVIII bölüm

SUDUŇ ÝA-DA TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANYNÝŇ ADMINISTRATIW TEMMI BERMEK HAKYNDAKY KARARYNY ÝERINE ÝETIRMEK

104-nji madda. Administratiw temmi bermek hakyndaky kararyň ýerine ýetirilmäge girişilmegi

Administratiw temmi bermek hakyndaky karary Türkmenistanyň şol karary çykaran gümrük organy şu aşakdaky halatlarda ýerine ýetirmäge girişýär:

karar barada şikaýat etmek möhleti gutarandan soň, Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasynyň şikaýaty boýunça çözgüt kabul edilenden soň, karar barada suda şikaýat etmek möhleti gutarandan soň,

Türkmenistanyň gümrük organynyň karary barada edilen şikaýat boýunça suduň karar kabul eden gününde.

Türkmenistanyň administratiw temmi bermek hakynda karar çykaran gümrük organy karary ýerine ýetirmäge özbaşdak ýa-da kazyýet ýerine ýetirijisiniň üsti bilen girişýär.

Eger administratiw temmi bermek hakyndaky karar çykarylan gününden beýläk üç aýyň içinde ýerine ýetirilmäge girişilmedik bolsa, ol ýerine ýetirilmäge degişli däl.

Şikaýatyň bellenen möhletde berilmegi ýa-da şu maddanyň üçünji böleginde göz önünde tutulan möhletiň içinde garşylyknama berilmegi (protest bildirilmegi) sebäpli administratiw temmi bermek hakyndaky kararyň ýerine ýetirilmeg togtadylan mahalynda, kararyň ýerine ýetirilmegi şikaýata ýa-da garşylyknama garalýança togtadylýar.

(2007-nji ýylyň 26-njy ýanwaryndaky we 12-nji iýunyndaky -Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2007 ý., №1, 4-nji madda; № 2, 47-nji madda)

105-nji madda. Suduň ýa-da Türkmenistanyň gümrük organynyň jerime salmak baradaky kararyny ýerine ýetirmek

Jerimäni gümrük kadalaryny bozan adam özüne kararyň gowşurylan ýa-da iberilen gününden beýläk on baş günden gijä goýman tölemelidir, eger şol karar barada şikáyat edilen ýa-da garşylyknama berlen bolsa - şikáaty ýa-da garşylyknamany kanagatlandyrmak galdyrmak hakyndaky kararyň çykarylan gününden beýläk on baş günden gijä goýman tölemelidir.

Jerimäni gümrük kadalaryny bozan adam Türkmenistanyň şol iş boýunça karar çykaran gümrük organyna ýa-da Türkmenistanyň bank edaralaryna töleýär, özem ol Türkmenistanyň territoriýasynda dolanyşykda ýören pul birliginde hem, Türkmenistanyň Merkezi bankynyň şol jerimäniň tölenen günündäki ýöreden pul hümmeti boýunça Türkmenistanyň banklary tarapyndan hasaplanyp çykarylan erkin çalşylyan walýutada hem töläp bilýär.

Eger jerime bellenen möhletde tölenilmedik bolsa, onda şol tölegiň tölenilmegini üpjün etmek üçin şol gümrük kadalaryny bozan adamyň elinden alnan zatlaryň gymmatyndan töletdirilip alynýar ýa-da onuň iş hakyndan ýa-da başga gazanjyndan pensiýasyndan, stipendiýasyndan, ýa-da pul serişdelerinden mejbury suratda tutulyp alypýar. Eger graždan işlemeýän bolsa ýa-da başga sebäplere görä gümrük kadalaryny bozan adamyň iş hakyndan ýa-da başga gazanjyndan, pensiýasyndan, stipendiýasyndan ýa-da pul serişdelerinden tutulyp alynmak mümkin bolsa, jerime şol adamyň bolýan ýa-da ýaşayan ýerindäki gümrük organynyň, sudyň ýa-da administratiw we ýerine ýetirijilik iş ýörediş sudýasynyň karary esasynda onuň emläginden, şeýle hem emlägiň umumy gymmatyndan oňa düşýän paýdan töleg tutmak arkaly töletdirilip alynýar.

Suduň ýa-da administratiw we ýerine ýetirijilik iş ýörediş sudýasynyň, Türkmenistanyň gümrük organynyň çykaran karary boýunça jerime doly suratda töletdirilip alnan bolsa, onda şol karar ýerine ýeririlendigi hakyndaky bellik bilen, karar çykarman sudda (sudýa) ýa-da degişli suratda gümrük organyna gaýtarylyp berilýär.

Alnan jerime Türkmenistanyň kanunyna laýyklykda geçirilýär we peýdalanylýar.

Gümrük kadalaryny bozan adam jerimäni töländigine garamazdan, şu Kodekse göz önünden tutulan halatlarda gümrük pajyny we gaýry gümrük töleglerini tölemäge borçludur.

(2007- nji ýylyň 26-njy ýanwaryndaky we 12-nji iýunyndaky -Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýalarynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2007 ý., №1, 4–nji madda; № 2, 47-nji madda)

XIX bölüm

HABAR HEM MASLAHAT BERMEK

106-njy madda. Normatiw aktlary çap etmek

Türkmenistanyň gümrük işi hakyndaky kanunçylyk aktlary, durmuşa geçirilişine kontrollyk etmek gümrük organlarynyň üstüne ýüklenen beýleki kanunçylyk aktlary hem-de halkara şertnamalary Türkmenistanyň döwlet gümrükhanasyny umumy häsiýetdäki normatiw aktlary degişli suratda Türkmenistanyň ýokary döwlet häkimiýet we dolandyryş organlarynyň metbugat neşirlerinde hem-de beýleki köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde resmi häsiýetde çap edilmelidir.

107-nji madda. Ulanylyp gelinýän gümrük kanunlary hakynda habar bermek

Gümrük barasynda ulanylyp gelinýän kanunlar, şol sanda hem normatiw aktyň ady, onuň predmeti şol aktyň çap edilen neşiri gyzyklanýan adamlaryň hemmesine mugt berilýär.

Türkmenistanyň gümrük baradaky kanunlarynyň esasy düzgünleri hakyndaky gysgaça düşündirişler Türkmenistanyň gümrük organlarynyň ýerleşýän ýerinde hemmelerin kynçylyksyz tanşyp bilmegi üçin goýulýar.

108-nji madda. Nädogry habar üçin jogapkärçilik

Türkmenistanyň gümrük organlary özleri tarapyndan kontrolsyz çap edilen normatiw aktyň tekstiniň ýoýulmagy zerarly ýetirilen zyýan üçin, şeýle hem gümrük organlarynyň işgärleri bolmadyk, ýöne maslahat (konsultasiýa) bermäge ygtyýarly edilen adamlaryň berýän bibelet maslahatlary zerarly ýetirilen zyýan üçin jogapkärçilik çekmeýärler.

XX bölüm

TÜRKMENISTANYŇ GÜMRÜK ORGANLARYNYŇ WE OLARYŇ WEZIPELI ADAMLARYNYŇ KARARLARY, HEREKETI ÝA-DA HEREKETSIZLIGI BARADA ŞIKAÝAT ETMEK WE ŞOLARA GARAMAK

109-njy madda. Şikaýat etmek hukugy

Özüniň hukuklary we kanuny bähbitleri bozulan diýip hasap edýän her bir adamyň gümrük organlarynyň hem-de olaryň wezipeli adamlarynyň şol kararlary, hereketi ýa-da herekesizligi barada şikaýat etmäge haky bardyr.

110-njy madda. Deslapky şikaýaty bermek

Türkmenistanyň gümrük organlarynyň, şeýle hem olaryň wezipeli adamlarynyň kararlary, hereketi ýa-da herekesizligi baradaky deslapky şikaýat degişli suratda Türkmenistanyň ýokarda durýan gümrük organyna ýa-da ýokarda durýan wezipeli adama berilýär.

Türkmenistanyň Dowlet gümrükhanasynyň we onuň wezipeli adamlarynyň kararlary, hereketi ýa-da herekesizligi baradaky deslapky şikaýat suda berilýär.

111-nji madda. Şikaýat bermegiň möhleti

Şikaýat adamyň kabul edilen karar hakyndaky habary alan gününden ýa-da hereketiň edilen gününden beýläk üç aýyň içinde berilýär.

Adam kabul edilen karar hakynda habarly edilmedik mahalynda, şikaýat şol kararyň kabul edilen gününden beýläk alty aýyň içinde berlip bilner.

112-nji madda. Deslapky şikaýata garamagyň möhleti

Deslapky şikaýata bir aýyň içinde garalmalydyr. Türkmenistanyň Döwlet gümrükhanasy şikaýata garamagyň möhletini iki aýdan artyk bolmadyk möhlete çenli uzaldyp biler.

113-nji madda. Ikinji gezek şikaýat etmek

Şikaýat barada çykarydan karar bilen ylalaşylmadyk mahalynda, adamlar şol kabul edilen karar hakyndaky habary alan pursatyndan beýläk bir aýyň içinde suda ýüz tutup biler.

114-nji madda. Gümrük işi hakyndaky kanunlaryň berjaý edilişine gözegçilik etmek

Gümrük işi hakyndaky kanunlaryň berjaý edilşine Türkmenistanyň prokuratura organlary gözegçilik edýärler.

XXI bölüm DÖWLETARA YLALAŞYKLARY WE HALKARA ŞERTNAMALARY

115-nji madda. Döwletara ylalaşyklary we halkara şertnamalary

Eger Türkmenistanyň baglaşan ýa-da ykrar eden döwletara ylalaşyklarynda ýa-da halkara şertnamalarynda şu Kodeksdäki hem-de gümrük işi hakyndaky beýleki kanunçylyk aktlaryndaky kadaldan başga hili kadalar bellenen bolsa, onda döwletara ylalaşyklarynyň we halkara şertnamalarynyň kadalary ulanylýar.

**Türkmenistanyň
Türkmenbaşy**

Prezidenti

Saparmyrat

Aşgabat şäheri
1993-nji ýylyň 8-nji oktýabry
№ 892-XII